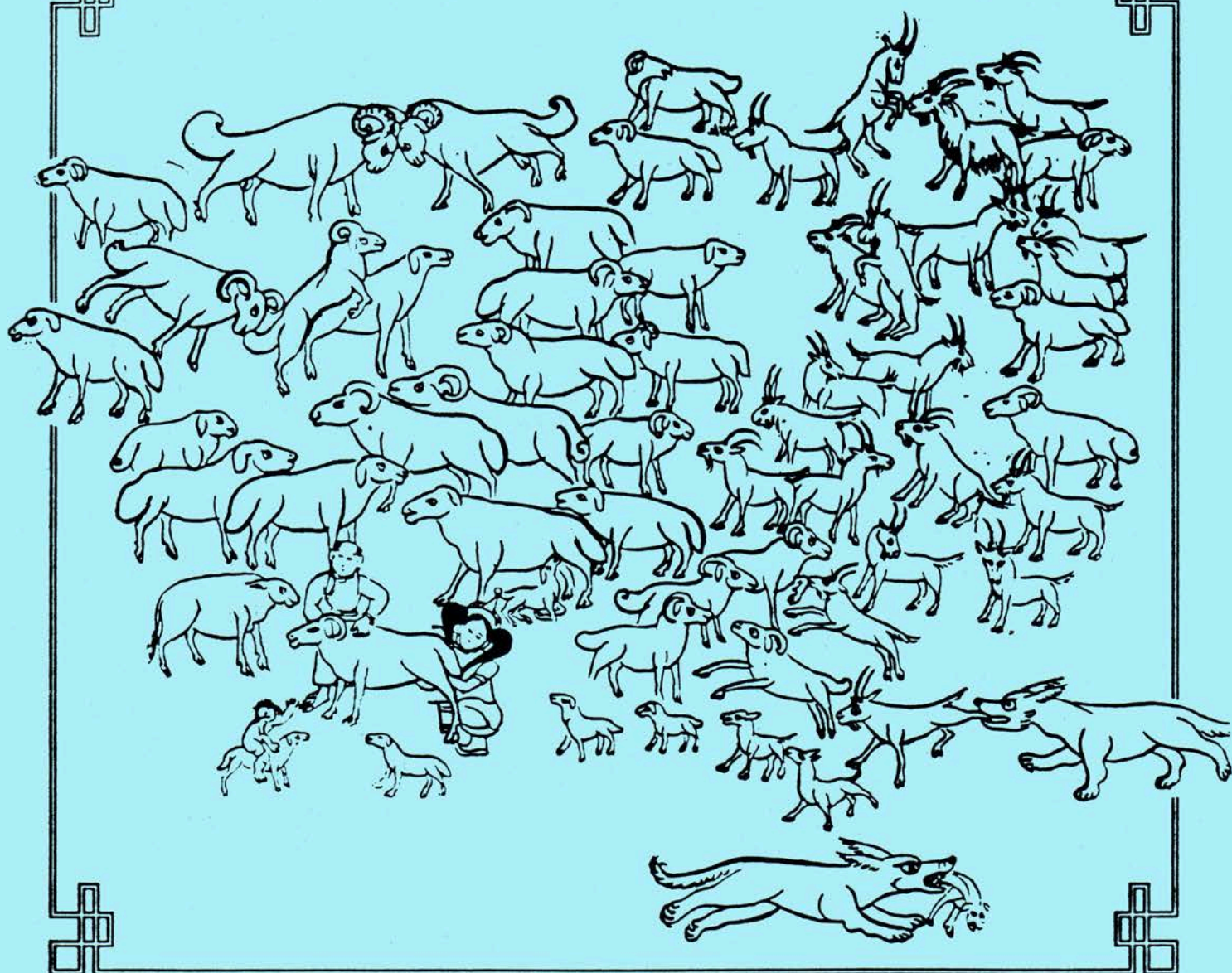

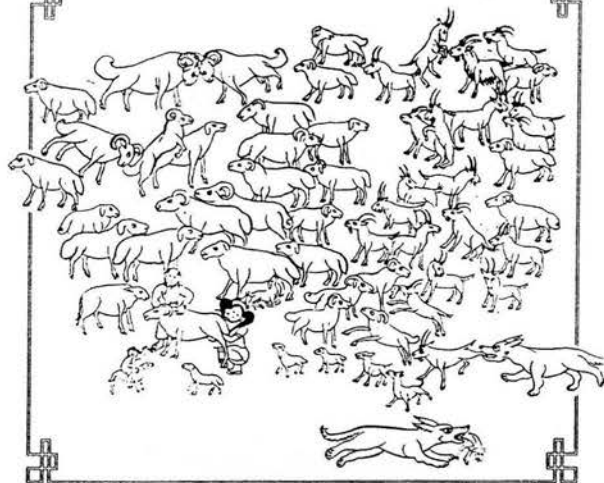

DANSK MONGOLSK SELSKAB

DANSK MONGOLSK SELSKAB

METAL FÅRETS ÅR

15. februar 1991 - 3. februar 1992

Mongolerne følger en månekalender ligesom kineserne gør. Måneåret begynder ved anden nymåne efter vintersolværv (21. december). Derfor vil årets første dag falde på forskellige datoer set i forhold til den solkalender, der bruges i Danmark. Måneåret deles i 12 måneder, som er lige lange. Da det ikke går op i det lange løb, putter man en ekstra måned ind nu og da.

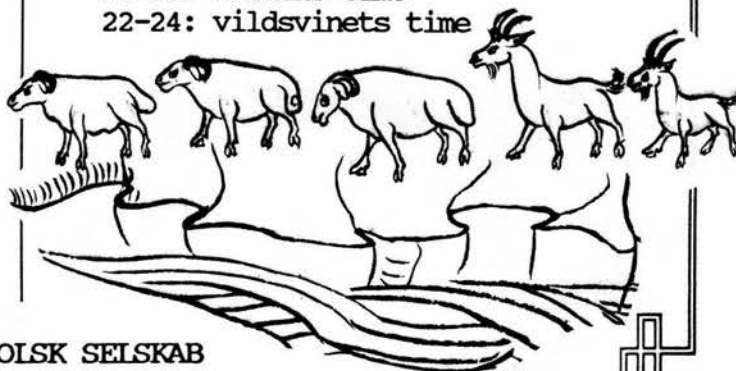
Året deles i 4 årstider: Forår (Hobehr), sommer (Zung), efterår (Nomehr) og vinter (Obyl). Hver årstid deles i 3 måneder, som kaldes den første, den midterste og den sidste. Når året har 13 måneder, bliver den ekstra måned anbragt om vinteren.

Hvert år har navn efter et dyr. Der er 12 forskellige: Rotte, okse, tiger, hare, drage, slange, hest, får, abe, hane, hund, vildsvin. De kombineres hver især med de 5 elementer (træ, ild, jord, metal og vand). Elementerne bruges 2 og 2 ad gangen, for eksempel:

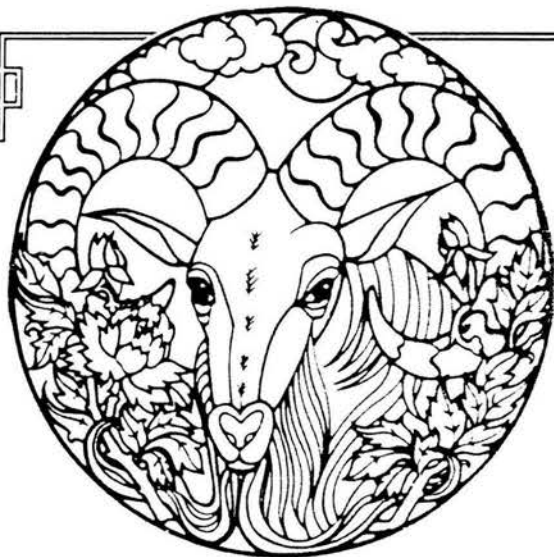
trærotte	2. feb. 1984 - 19. feb. 1985
træokse	20. feb. 1985 - 8. feb. 1986
ildtiger	9. feb. 1986 - 28. jan. 1987
ildhare	29. jan. 1987 - 16. feb. 1988
jorddrage	17. feb. 1988 - 5. feb. 1989
jordslange	6. feb. 1989 - 26. jan. 1990
metalhest	27. jan. 1990 - 14. feb. 1991
metalfår	15. feb. 1991 - 3. feb. 1992
vandabe	4. feb. 1992 - 22. jan. 1993
vandhane	23. jan. 1993 - 9. feb. 1994
træhund	10. feb. 1994 - 30. jan. 1995
trævildsvin	31. jan. 1995 - 18. feb. 1996
og så videre ...	

På den måde opnår man at få 60 forskellige navne på årene. De 60 år svarer nogenlunde til et livsforløb. Disse 60-årige perioder regner mongolerne fra år 1026, mens kineserne går et par tusind år længere tilbage. På tilsvarende måde inddeles døgnet i 12 enheder af hver 2 timer hvert med sit dyrenavn:

24-02:	rottens time
02-04:	oksens time
04-06:	tigerens time
06-08:	harens time
08-10:	dragens time
10-12:	slangens time
12-14:	hestens time
14-16:	fårets time
16-18:	abens time
18-20:	hanens time
20-22:	hundens time
22-24:	vildsvinets time

DANSK MONGOLSK SELSKAB
GER NR. 2 - MARTS 1991

METAL FÅRETS ÅR

Fårets år vil blive roligt, stilfærdigt og fredeligt. Det vil også være tiltrængt efter det hektiske hestens år. Tingene vil ske langsommere end året før. Menneskene vil være mere sentimentale og følsomme. Menneskene vil interessere sig mere for de nære ting, familien og venner. De vil til gengæld tage lettere på tid og penge.

Fåret er kunstens beskytter. Menneskets skabende trang vil komme mere til udfoldelse i fårets år, hvor der vil blive frembragt smukke kunstværker. Fårets pessimisme vil påvirke menneskene og gøre dem overfølsomme for små problemer. Måske bliver man let kritisk eller mister modet, når tingene ikke helt går, som man vil have det.

På verdensplan vil tingene ske i fred og ro. Lad din fantasi få lov at gro. Få nye venner og rejs på besøg. På den ene side invester i kunst, men hold godt øje med pungen for at undgå at bruge alle pengene.

Forhåbentlig vil fårets kærlighed for harmoni og ønske om fredelig eksistens med sine fjender forhindre mange uroligheder i dette år. De moderate og duerne vil få ørenlyd i år. Der er tradition for at krige og internationale konflikter vil holde op i fårets år. Det vil blive et roligt år, hvor hyperaktive må slappe lidt af og fare frem med lempe. ■

DANSK MONGOLSK SELSKAB

KÆRE MEDLEM

Desværre var der en del trykfejl i forrige nummer af GER. Desuden var side 25 en dublet af noget allerede skrevet. Formanden har givet redaktøren en ordentlig ruffel, så det kan forventes at blive bedre fremover. Man siger undskyld for den nedsatte læsbarhed i forrige nummer.

På et bestyrelsesmøde er man endes om, at kontingentet for 1990 gælder hele 1991, fordi der ikke skete så meget i selskabet i 1990. Første regnskab vil således blive afsluttet pr 31. december 1991, og den næste generalforsamling vil blive indkaldt foråret 1992.

På samme bestyrelsesmøde blev det vedtaget, at Dansk Mongolsk Selskab vil samle oplysninger om mongoler. Vi vil derfor opfordre medlemmer til at indsende til sekretariatet udklip om mongoler uanset, hvor i verden det foregår. Måske får vi nogle dubletter. Men det gør ikke så meget. Det er bedre at få dubletter end ingenting at få. Udklipsamlingen vil selvfølgelig stå til medlemmernes disposition. Dog vil vi ikke sende materialet rundt i landet. For at gøre den samling nem tilgængelig, vil den blive deponeret i Etnografisk Samlings Bibliotek, som er offentlig tilgængelig.

BOGGAVER

For at gøre de boggaver, som Dansk Mongolsk Selskab modtager, mere tilgængelige, har man valgt at lade dem indgå i Etnografisk Samlings bibliotek, hvor der i forvejen findes en del litteratur om mongolerne. Da dette bibliotek er offentlig tilgængelig vil det altid være muligt for medlemmerne at kunne komme til at se bøgerne der.

Ambassadør I. Ochirbal fortæller levende om det nye Mongoli
på mødet 1. december 1990.

Ambassadør Ochirbal sufleres
af sin kone på første række
til højre.

Jørgen Bitsch

Fru Marianne Haslund-Christensen og Ambassadørfuen. Nederst
Ambassadørens børnebørn sammen med Louise Haslund-Christensen.

SELSKABETS MØDER

Selskabets første møde blev afholdt lørdag, 1. december 1990. Der var 30 deltagere, som efter en velsmagende middag på fårekød, tilberedt i mongolsk stil, blev underholdt af:

Hofmarskal Søren Haslund-Christensen, som fortalte om sin rejse til Den Mongolske Folkerepublik sommeren 1990. (Michael Haslund-Christensens film fra turen til den gamle gård blev senere vist i dansk TV, torsdag 27. december).

Dr. Bache, torgutmongol fra Xinjiang, fortalte om sit folk og dets historie samt viste en video af egen produktion fra sin hjemegn og fra et Dzhangar møde.

Blandt aftenens gæster var også Elena Schlueter, som er kalmykmongol bosat i Tyskland.

Selskabets andet møde foregik fredag, 8. marts 1991, hvor Jørgen Bitsch fortalte om sine rejser i Mongoliet til "Den Hvide Sø" (Arhang-hai) ledsaget af meget flotte lysbilleder.

Bagefter talte Den Mongolske Folkerepubliks ambassadør til Danmark, I Ochirbal om hvad der foregår i Mongoliet netop i disse år. Aftenen afsluttedes med diskussion mellem de fremmødte og aftenens 2 talere.

MONGOLSK DANSK SELSKAB

I december 1990 blev der i Ulan-Bator i Mongoliet oprettet et Mongolsk Dansk Selskab. Selskabet har i øjeblikket 50-60 medlemmer, der er interesseret i at kende noget mere til forholdene i Danmark. Vi har modtaget brev fra dette selskab, hvor de udtrykker et håb om fremtidigt samarbejde mellem vore to selskaber.

Sommeren 1991 vil Mongolsk Dansk Selskab sende 2 repræsentanter på besøg til Danmark. Dansk Mongolsk Selskab vil forsøge at samle medlemmerne til et møde med disse repræsentanter.

ANDRE MONGOL SELSKABER

I disse år opstår der mongol-selskaber mange steder i Europa. Den 22. marts 1989 grundlagdes Tysk Mongolsk Selskab i Bonn. Man offentliggjorde det i forbindelse med åbningen på den store udstilling "Die Mongolen" i München.

Dansk Mongolsk Selskab har fået en henvendelse fra "Association Culturelle Suisse - Mongolie" (grundlagt 10. marts 1990) med hjemsted i Montreux. Det schweiziske mongolselskab har planer om at afholde 2 2-ugers sommerseminar med intensiv undervisning i det mongolske sprog og skrivning for begyndere. Man forventer at danne 2 grupper på ca 10 personer, en i juli og en i august 1991. Prisen opgives til at være \$ 1.000, hvilket indbefatter undervisning, kost og logi samt et par udflugter. Interesse-rede kan henvende sig for juli senest 31. maj og for august senest 30. juni 1991 til:

Secrétaire Générale Catherina Waridel, Association Culturelle Suisse-Mongolie, CP 13, CH-1820 Montreux, Schweiz.

THE MONGOLIA SOCIETY, INC.

Dansk Mongolsk Selskab har også haft kontakt med "The Mongolia Society, Inc", 321-322 Goodbody Hall, Indiana University, Bloomington Indiana 47405, USA. Foreløbig har vi blot givet os til kende og tilbudt samarbejde på længere sigt.

Der findes desuden mongolske selskaber i både Sverige og Finland. Vi vil også søge et tættere samarbejde med disse selskaber. Der eksisterer mongolske selskaber i England, Japan, Tjekkoslaviet og andre lande.

Ambassadør Ochirbal overrækker formanden 2 flasker mongolsk brændevin. Forventningens glæde stråler ud af begge ansigter.

Dansk Mongolsk Selskab modtog 28. december 1990 følgende telegram fra Mongoliet:

DEARMRS.BULGAN PETERSON,

WE ARE PLEASED TO INFORM YOU THAT HERE IN MONGOLIA WE HAVE FOUNDED SOCIETY „MONGOLIA -DENMARK„AND MR.PUREVDORJ NEMEKHIIN „MEMBER OF PARLIAMENT,DOCTOR OF LAWS,CHIEF COORDINATOR OF THE UNION OF MONGOLIAN INDEPENDENT ENTERPRISERS WAS ELECTED AS CHAIRMAN OFOUR SOCIETY.

WE FIRMLY BELIEVE IN CLOSE CO-OPERATION BETWEEN OUR SOCIETIES,END IN SUCCESSFUL DEVELOPMENT OF FRIENDSHIP RELATIONS BETWEEN OUR TWO NATIONS

HAPPY NEW YEAR

BEST WISHES TOYOU AND TO ALL THE MEMBERS OF THE SOCIETY „,SCANDINAVIA-MONGOLIA

DANSK MONGOLSK SELSKAB
GER NR. 2 - MARTS 1991

DANSK MONGOLSK SELSKAB's MEDLEMMER

MEDLEMSFORDELING:

kvinder	28
mænd	23
ialt	51

GEOGRAFISK FORDELING:

Storkøbenhavn	17
Nordsjælland	12
Sjælland	1
Fyn	3
Jylland	12
Grønland	1
Sverige	4
Belgien	1
ialt	51

EN SIDSTE HILSEN

Med en sidste hilsen og tak min-
des Dansk Mongolsk Selskab Kaj
Jørgen Janhøj, som 23. december
1990 sov stille ind. På grund af
sin store interesse for mongoler-
ne var han aktivt med i Dansk Mon-
golsk Selskab fra begyndelsen.
Familie og venner har ønsket at
give udtryk for deres respekt for
Kaj Jørgen Janhøjs enestående
personlighed og utrættelige inter-
esse for mongolerne ved i forbin-
delse med bisættelsen at skænke
et beløb på 900 kr til Dansk Mon-
golsk Selskabs fortsatte virke.
Bestyrelsen.

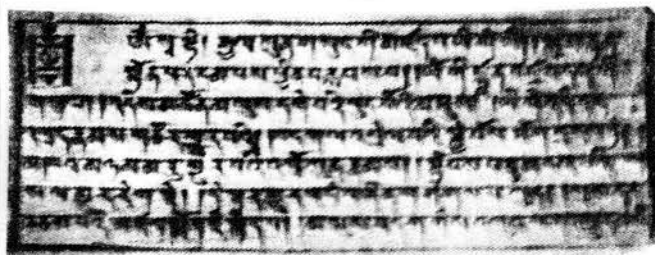
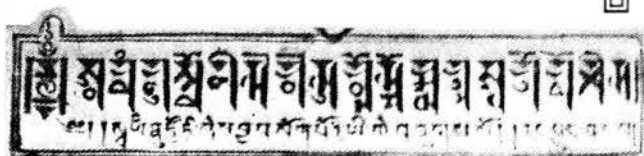
ALBERTSEN,	Lise
ALBERTSEN,	Ole
ANDERSEN,	Kjeld
ANDERSEN,	Margit
ANDERSEN,	Mogens
ANDERSEN,	Tina
BITTSCH,	Jørgen
BOESEN,	Jette
BRUUN,	Ole
DAHL,	Lausten
DWINGER,	Ida
FERDINAND,	Klaus
GALTUNG,	Erik
GILBERG,	Rolf
GRAM,	Lene
GRANDT-NIELSEN,	Amy
GYNHER,	Bent
HANSEN,	Torben
HARD,	Judith
HARKJÆR,	Benthe
HASILUND-CHRISTENSEN,	Marianne
HASILUND-CHRISTENSEN,	Søren
HAUBROE,	Lotte
JACOBSEN,	Tina
JANHØJ,	Kaj Jørgen
JANHØJ,	Thomas
JENVALL,	Birthe M.
JOHANSEN,	Jytte
JOSEPHSEN,	Niels Brøndum
KIELLAND,	Lise
KOED,	Jan
KROGH,	Tove
LEFMANN,	Gudrun
MADSEN,	Anne-Marie
MASUDA,	Monica
MIKKELSEN,	Axel
MUNCH-PETERSEN,	Finn
MØLLER-ANDERSEN,	Suzanne
NIELSEN,	Lotte
NJAMA,	Bulgan
OLSEN,	Elsebeth
OLSSON-MAYR,	Lisette
PEDERSEN,	Hugo
PEDERSEN,	Mogens
PETERSEN,	Leif F.
PITZNER,	Marianne
PITZNER,	Morten
ROSEN,	Staffan
SAND,	Annette
SCHELDE,	Astrid
SØRENSEN,	Anna-Lisa F.

FRIHEDSSYMBOLLET

I 1686 skabte den mongolske munk Undur-Gegen-Zanabazar (1635-1723) et helt nyt mongolsk alfabet. Forskellige grunde bevirkede at det ikke slog igennem bortset fra det aller første tegn, som er Soyombo, frihedssymbolet. Den væsentligste grund var nok, at i 1600-tallet skrev man allerede med et uighurisk-mongolsk alfabet, som havde været i brug i flere århundreder. Det blev tilpasset det talte mongolske sprog. Det var også i denne periode mongolerne modtog stor kulturel indflydelse fra Indien og Tibet, hvilket medførte optagelsen af mange nye låneord.

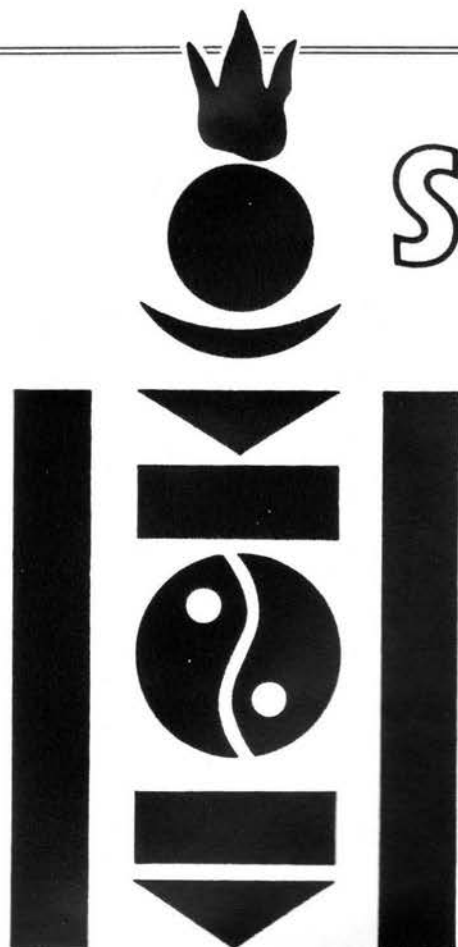
Zanabazars alfabet havde 90 bogstaver, som han havde skabt på et for den tid meget højt teoretisk grundlag. Det kunne skrives både vandret og lodret. En af fordelene ved hans alfabet var, at man meget let kunne oversætte ord fra fremmed sprog, især sanskrit og tibetansk. Det blev dog kun brugt af lærte munke. Det havde kun en kort levetid, men der er dog alligevel en del bøger bevaret skrevet i den skrift. Zanabazars alfabet blev ofte kaldt Soyombo efter det første tegn. Ved at indarbejde det gamle friheds tegn og andre gamle mongolske symboler i sit alfabet ville Zanabazar understrege at mongolernes skriftsprog, kultur og tankegang var selvstændig og fri for fremmed indflydelse samtidig med at underbygge deres etniske identitet. Efter at mongolerne i slutningen af 1600-tallet kom under manchuernes kontrol, fik de trukket manchuernes skikke, traditioner og sprog ned over hovedet.

Ordet Soyombo stammer fra sanskrit "svayambkhu". "Svayam" kan oversættes til "selv" og "Bkhu" til "at skabe lys". Det sammensatte ord kan oversættes i retning af "lys som skaber sig selv", hvilket er et billedord for "frihed til alle tider".

Mange gamle manuskripter med Soyembo tegnet findes bevaret i Erdene-Zuu klosteret. Blandt andet et manuskript skrevet i Soyembo alfabetet af Lama Damhador i 1799.

SOYEMBO

SOYOMBO

Mongolerne har altid opfattet ideogrammet Soyombo som symbol på frihed.

Øverst ses ild (flamme), som symbol på fremgang, fornyelse, begejstring, og moralsk opbyggelse. Flammens 3 tunger står for fremgang i fortiden, i nutiden og i fremtiden. Ilden er også symbol på gode vilkår for familien og fortsættelse af fødsler, som vedligeholder og udvikler næste generation både hos mennesker og dyr og derved giver grundlaget for nationens fortsatte eksistens.

Under ilden ses sol og måne. De er begge ældgamle totemsymboler i mongolsk sammenhæng. Det gamle sagn siger: "Det mongolske folk stammer fra den unge måne (faderen) og den gyldne sol (moderen)". De 3 tegn (ild, sol og måne) betyder tilsammen: "Må et frit Mongolia altid få fremgang".

Blandt mongoler er der en tradition for at en spydspids eller en pilespids, der vender spidsen nedad, symbolsk betyder: Død over fjenden! Eller: Sejr over fjenden! De 2 trekanter, en øverst og en nederst, betyder i denne sammenhæng: Død over det mongolske folks fjender! De 2 trekanter giver således udtryk for, at mongolerne er parate til at forsvare deres frihed og uafhængighed samt, at de er et fredelskende folk.

Et rektangel i folkekunst er et symbol for: Ligefremhed, ærlighed, retfærdighed. Cirklen er modsat et symbol på: Vakkelvorn, usikkerhed. De 2 rektangler under og over de 2 trekanter symboliserer: Lad alle høje som lave være ærlige og retskafne i deres tjeneste for folket!

I den mongolske folketradition symboliserer fisk årvågenhed og vagtsomhed, fordi fisk ikke lukker øjnene, når de sover. Et par fisk opfattes som symbol på mand og kvinde, samt intelligens og viden. Denne del af ideogrammet, som ligner det kinesiske yang-yin symbol, betyder: Lad mænd og kvinder, det vil sige alle mennesker, hele folket, være kloge og have stor viden, og beskytte landet.

De 2 lodrette søjler på hver side er et symbol på fæstning og beskyttelse. Det er et grafisk udtryk for et gammelt mongolsk ordsprog: To venlige og fredelige mennesker er stærkere end en mur. De 2 lodrette søjler betyder så i denne sammenhæng: Lad hele folket være venlige og stå sammen. De vil da være stærkere end nogen stenbefæstet mur.

Både i Den Mongolske Folkerepubliks flag og rigsvåben er Soyombo afbildet som et friheds- og selvstændighedssymbol for det mongolske folk.

**DEN MONGOLSKE FOLKEREPUBLIKS
RIGSVÅBEN**

Rigsvåbenet er omkredset af gyldne strå med moden hvede på. Øverst i midten foroven sidder en rød 5-delt stjerne med Soyombo (frihedssymbolet) på i guld. Tilsammen er de 2 symbol på harmoni folket imellem og harmoni blandt nationer. Det hvide tandhjul, som er anbragt ved foden af hvede negene, er tilsammen symbol på, at Den Mongolske Folkerepublik er et landbrugs- og industri-land og også symbol på samarbejdet mellem arbejderklassen og de kooperative hyrder (a-rat). Det hvide tandhjul og de gyldne hvede neg er bundet sammen med et rødt/blåt/rødt skærf, hvorpå der med kyrilliske bogstaver på mongolsk er skrevet Den Mongolske Folkerepublik.

Rigsvåbenets centrale motiv er en rytter til hest, der galoperer mod den opgående sol, et varsel om at landet er på vej mod kommunisme. Farverne bag rytteren fra den gule forgrund gennem den lysegrønne til den mørkegrønne baggrund, er en symbolsk fremstilling af de typiske mongolske landskaber med Gobiørkenen i syd, det store centrale græssteppeland og de skovbeklædte bjerge i nord. De 12 gyldne stråler fra den opstigende sol mod den skyfri blå himmel, er symbol på nationens vedvarende fremgang.

DEN MONGOLSKE FOLKEREPUBLIKS FLAG

Flaget, hvis format har længden lig den halve højde, består af 3 lige store striber sat lodret sammen med en blå bane omgivet af en rød bane på hver side. Den himmelblå farve er symbolet på den høje blå uendelige himmel over den endeløse græssteppe. Begge dele er symbol på frihed og loyalitet til nationen. Den strålende røde farve har altid været symbolet på festlighed og sejr. Mongoler har en gammel tradition med at lægge et lille stykke rødt papir i et brev, hvis de ønsker at give udtryk for, at de betragter brevmodtageren med anseelse og kærlighed.

I det røde felt tættest på flagstangen er anbragt mongolernes friheds symbol, Soyombo, i guld under en 5-takket stjerne. Guld forandrer ikke sin farve selvom det bliver stukket ind i ilden. Altså for noget uforanderligt og altid vedvarende. Det er derfor symbol for det mongolske folk på den store kærlighed og hengivenhed, som vil overleve altid på trods af vanskelige tider.

BESØG I EN MONGOLSK GER

af Jørgen Bitsch

Sammen med en gruppe eventyrlystne rejsedeltagere var jeg vandret gennem det paradisiske bjergterrain ved søen Khubsogol i Den Mongolske Folkerepublik. Som hvide paddehatte dukkede pludselig nogle mongolske ger (filttelte) op i en lun dal i bjergene.

"Dem vil vi forsøge at besøge!" sagde jeg og standsede gruppen ca 100 meter fra teltene. Når man besøger en ger, banker man ikke på døren, men gør et ophold et stykke borte og giver sig til at ordne noget ved hestens seletøj, ved bilmotoren eller ved rygsækken. Omtrent samme metode bruger man iøvrigt over næsten hele verden, dersom man besøger et fremmed folk.

Jeg benytter ventetiden til omhyggeligt at instruere mine medrejsende i de forskellige ceremonier, vi skal igennem ved besøget: Først stilhed, når vi kommer ind i ger'en, derefter taler fra æresgæsten og værten, så drikkes kummis, og så videre.

Efter et godt stykke tids forløb kommer den fornemste mongol frem og inviterer os til sin ger. Det ville have været en grov fornærmelse, om vi selv var gået hen til ger'en. Desuden kunne vi nemt have valgt den forkerte ger.

Inde i det runde telt bliver vi placeret efter rang, som leder af gruppen får jeg ærespladsen midt for døren ved bagvæggen. Efter en pause, hvor vor vært fornemmes at gennemtænke, hvad han vil sige, begynder han en lille tale. Han fortæller, hvor glad man er for at have fået besøg fra Europa. Det er iøvrigt første gang i historien. Han håber, at vi alle vil føle os velkomne og have udbytte af vor rejse.

Derefter holder jeg en svartale, hvor jeg takker for god modtagelse og udtrykker håb om, at heste, okser og får har fået god græsning. Så bliver der serveret kummis (gæret hoppe-mælk), der smager omtrent som kærnemælk, blot bedre. Det er høfligt at drikke 3 skåle. Derefter serveres sødt yaksmør, der smager næsten som honning og er lige så fedtet - man spiser det med fingerne. Til sidst går en skål rundt fyldt med tørret hårdt "ost". Det er iøvrigt denne tørrede ost eller fløde, som udgør en meget praktisk rejseproviant, når mongolerne rider på besøg hos fjerne frænder. Den vejer jo ikke meget. En halv time før man skal have et måltid, kommer man lidt tørret fløde i en læderpose med vand. Det bliver skvulpet til mælk og er verdens første tømælk.

Nu bliver der mulighed for at stille spørgsmål til mongolerne. Der kommer mange, både om familieforhold, om kvæget og om ger'ens indretning. Bagefter får mongolerne lejlighed til at stille spørgsmål til gæsterne. Men her kniber det. Det er som om vi er fra en så fremmed verden, at mongolerne ikke har fantasi til at stille relevante spørgsmål til os. Men endelig er der een, som spørger: "Hvor ligger Europa?"

"Cirka 200 dages hesteridt mod vest. Djenghis Khans sønner nåede dertil på erobringstogterne," svarer jeg og spekulerer på, om jeg har gjort noget forkert ved at nævne storkhanens navn. Djenghis Khan er ikke så populær hos regeringen, men mongolerne smiler og er tilsyneladende tilfredse med oplysningerne.

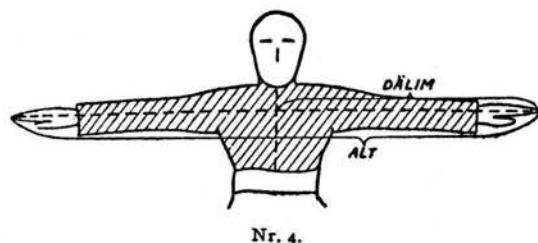
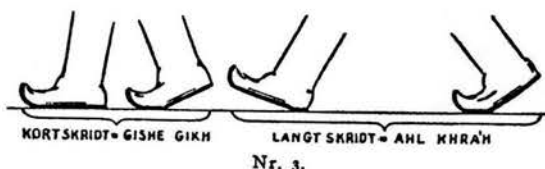
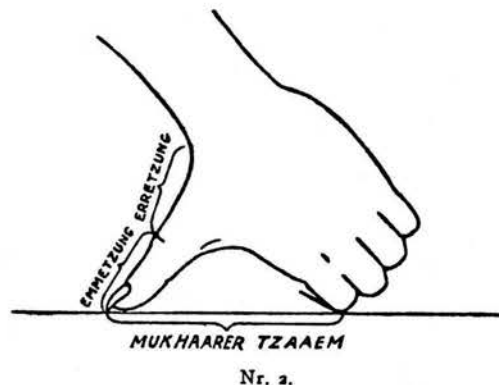
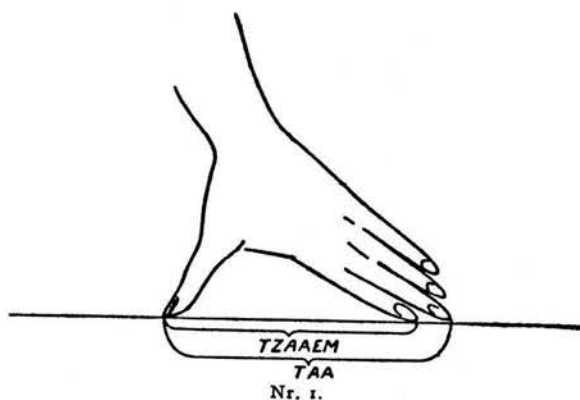
Afskeden nærmer sig. Værten rejser sig, holder igen en lille tale, takker os for besøget og byder på en gave til hver af os: På et lyseblåt silkeklæde har han gaven til hver enkelt og oven på den endnu en skål kummis, som vi først drikker før gaven bliver overrakt. Gaven er en æske tændstikker. Nuvel, en meget beskedent gave, men i visse situationer kan tændstikker og dermed ild dog være guld værd. Men ingen tænker på værdien. Den overrækkes som en kongelig gave og med en højtidelighed, som alle er betaget af.

Man følger os ud af ger'en. Her uddeler vi tyggegummi og balloner til børnene, mens vi føler os som barbarer over vor mangel på manerer, men mongolerne er tilsyneladende meget glade. De bliver stående og vinker til vi forsvinder bag en fjern bakketop. De havde jo også haft århundredets besøg.

Den lille æske tændstikker har jeg endnu. Et minde om stolte og hjertevarme folk, der møder fremmede med en gæstfrihed, som var overvældende. ■

Jørgen Bitsch

MONGOLSKE BASAR-MAAL

MONGOLSKE ORDSPROG

Ordsprog er en værdifuld afspejling af de forskellige folkeslags kulturværdier, tankegang og de normer for adfærd, der forventes af borgerne.

I Mongoliet spillede ordsprog ligesom i alle andre dele af verden en vældig rolle. Der anvendes stadig flittigt ordsprog: i opdragelsen, i skænderi, debat med mere. Jeg har forsøgt at oversætte nogle af de ordsprog, som er alment kendte i Mongoliet. Da begreberne og sammenligningerne i ordsprogene er tæt knyttet til den mongolske natur og den mongolske kultur, kan en direkte oversættelse virke meningsløs eller uforståelig for danskere og andre, der er opvokset under helt andre sociale, økonomiske og kulturelle forhold. Dog er der en del fælles træk, når man trænger om bag begreberne og sammenligningerne. Det er under alle omstændigheder interessant at se på de forskelle, der er mellem danske og mongolske ordssprog. **Bulgan Njama**

* De kloge fortæller om ting, de har set. De dumme fortæller om ting, de har spist.

* Den, der modtager - bukker. Den, der giver - knejser.

* Er du bange for at gøre noget - lad være. Har du gjort det - så lad være at være bange.

(Bulgan: Ordsproget her betyder, at man bør overveje sine gerninger og stå ved sine handlinger i stedet for at fortryde, når det er for sent).

* Forær ikke våben til umodne børn, Forær ikke magt til tankeløse mennesker.

* Hellere pynte sig med viden end med guld og gods.

* At have mange venner, svarer til den endeløse steppe. Ingen venner at have, svarer til en lille håndflade.

(Bulgan: Her sammenligner mongolerne rigdom med den enorme steppe, som i denne sammenhæng symboliserer størrelsen og rigdommen ved at have venner).

* Hastværk er lastværk.

* Forsøg ikke at malke en hoppe i galop.

* Den ægte farve af en hvid ganger står ikke til at ændre, ligesom guld altid glitrer.

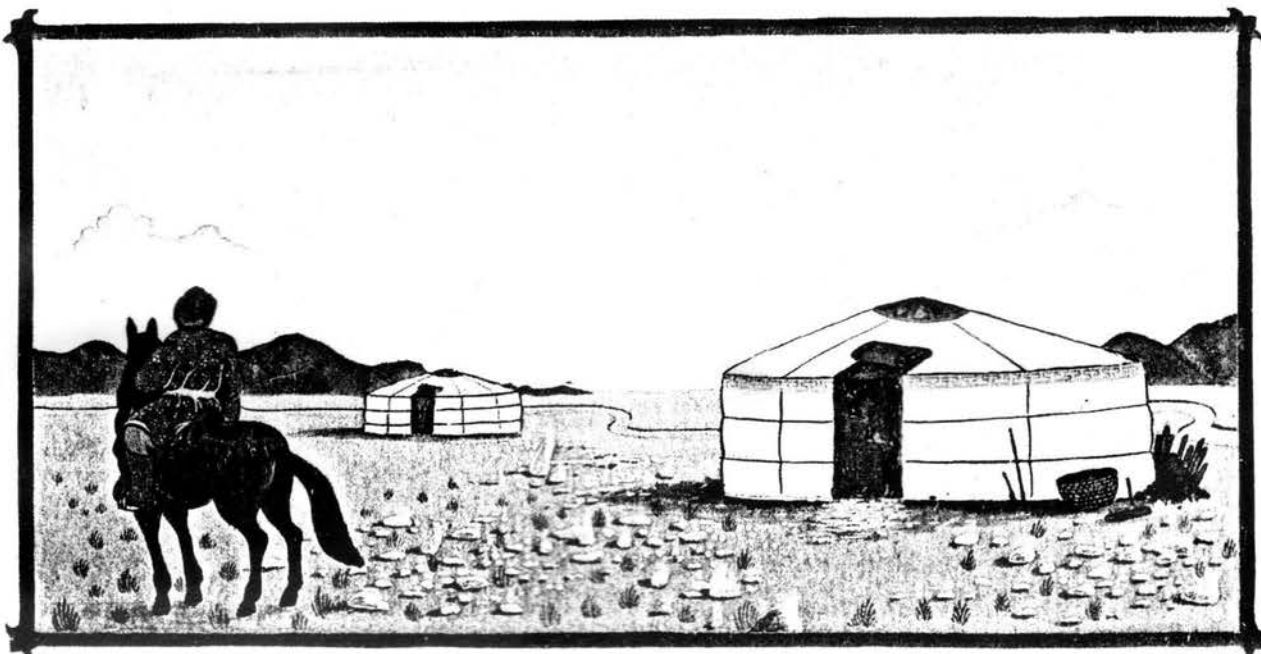
* Hvis det går op ad bakke, må det før eller senere også gå nedad.

* En hests egenskaber dømmes ikke efter sadlens udseende. På samme måde skal man ikke dømme en person på dragten.

4. november 1920 blev det kalmykiske selvstyreområde (Kalmyk Autonomous Oblast) dannet i Sovjet. Ved folketællingen i 1989 var der i USSR 174.528 kalmykker, hvoraf 89.9% havde kalmykisk som deres modersmål. August 1990 blev det kalmykiske sprog officielt introduceret i republikkens skoler. Befolkningen i det kalmykiske selvstyreområde er på 322.600 personer, hvoraf 143.300 er kalmykker, 121.500 er russere og 54.800 tilhører andre nationaliteter. Flere end 2.000 bor i USA og flere end 120.000 kalmykker bor i Kina.

ANANDs LYKKE

To gerer stod side om side på steppen. I den ene ger boede en fattig familie, og i den anden boede en rig familie. Begge familier havde en søn. Sønnen fra den fattige familie hed Anand, og drengen fra den rige familie hed Bumba.

Da Anand nærmede sig 10 års alderen, kaldte hans far ham til sig og sagde:

"Du skal til byen og arbejde som tjener hos en rig mand. Om dagen skal du arbejde for ham, og om natten skal du lære at læse og skrive. Ulykken er bange for den, der har viden. Ulykken går forbi".

Forinden Anand forlod sit hjemsted, gik han over til naboen. Her forsøgte Anand at overtale Bumba til at tage med til byen.

Bumba havde ikke lyst at tage med:

"Lykken finder du ikke i viden, men i rigdom. Min far har 1000 får. Hvorfor skal jeg lære noget? Jeg er lykkelig, som jeg er. Jeg spiser så meget jeg vil".

Anand måtte tage afsted alene. Han kom til byen og blev ansat hos den rige mand. Sådan som hans far havde rådet ham til det, arbejdede han om

dagen for den rige mand, og om natten lærte han sig at læse og skrive.

Sådan gik der to år. Anand havde lært sig at læse og skrive. Da han kom hjem, fortalte han om det til sin far:

"Nu kan jeg både læse og skrive, som du har rådet mig til det".

Faderen blev meget glad for dette. Da de skulle til at sove, sagde faderen:

"I morgen skal du igen tage til byen. Jeg vil have, at du skal lære at spille fløjte. En god musiker er stærkere end en tryllekunstner. En god musiker kan smelte et slemt menneskes hjerte, og tvinge det til at smile".

Anand var ikke så glad for den befaling, for han ville så gerne blive hjemme. Men man skal jo høre efter, hvad ens far siger. Han gik igen på besøg hos naboen. Han prøvede igen at overtale Bumba til at tage med til byen.

"Hvorfor skal jeg lære at spille fløjte?" sagde Bumba.

"Hvis jeg vil, kan jeg ansætte 10 musikere. Det er kun et spørgsmål om guld og sølv".

Anand tog alene til byen. Der begyndte han igen arbejdet hos den rige mand. Når manden gik i seng, tog Anand afsted til den anden ende af byen. Der boede en gammel musiker. Han var en dygtig musiker, men han kunne ikke læse og skrive. Musikeren sagde til Anand:

"Du skal lære mig at læse og skrive, til gengæld vil jeg lære dig at spille fløjte".

Anand tilbragte på den måde 600 nætter hos musikeren. Hverken regn, frost, storm eller noget andet kunne hindre Anand i at besøge den gamle musiker. Det var ved den tid, at de skulle skilles, og den gamle musiker sagde til Anand:

"Nu spiller du bedre end jeg gør. Nu kan du rejse tilbage til din far. Tak for, at du har lært mig at læse".

Anand kom tilbage til sin far. Da de skulle i seng, sagde faderen atter:

"I morgen skal du atter tage til byen for at lære at spille skak".

Næste morgen tog Anand afsted fra sin hjemegn. Da Bumba hørte om det, begyndte han at grine:

"Hans far kan ikke lide ham. Han sender ham hele tiden bort".

600 dage brugte Anand til at lære at spille skak. Da han havde lært spillet så godt, at der ikke var nogen, der kunne være bedre end ham, rejste han tilbage til sin far. Men der ventede der ham en stor ulykke. Mens han boede i byen, var hans far blevet syg og var død.

I deres ger boede der nu nogle frygtelige røvere. Da røverne så Anand, sagde de:

"I morgen skal vi stjæle heste. Hvis du ikke tager med os, hugger vi dit hoved af".

Tidligt næste morgen red røverne afsted, og de havde Anand med sig. Anand kikkede tilbage, og lige pludselig så han Bumba. Røverne tvang også ham til at tage med. De red og red, og først efter en lang ridetur, gjorde de holdt ved en sø. Anand så de uhyggelige røveransigter, og han

fyldtes med angst. Da kom han til at tænke på, hvad hans far engang havde sagt:

"En god musiker kan smelte de ondes hjerter og tvinge dem til at smile".

Han fandt en god gren, og af den skar han en fløjte. Han spillede en meget smuk melodi. Han spillede det bedste, han havde lært. Så godt spillede han, at røverne begyndte at glemme, hvilken vej de skulle. De lyttede opmærksomt til den smukke og sørgelige melodi. Lidt efter lidt blev deres ansigter blødere og blødere. De bad flere gange om, at måtte høre Anands fløjte:

"Du må blive ved med at spille. Vi har aldrig før hørt en så dejlig musik".

Efter at Anand havde spillet meget længe, sagde røverne til Anand:

"Som tak for den gode musik, frigiver vi dig. Du kan bede os om det, du ønsker".

Anand pegede på Bumba og sagde, at han ønskede at tage ham med. Han ønskede også to gode heste til rejsen.

"Hvad kan du?" spurgte røverne Bumba.

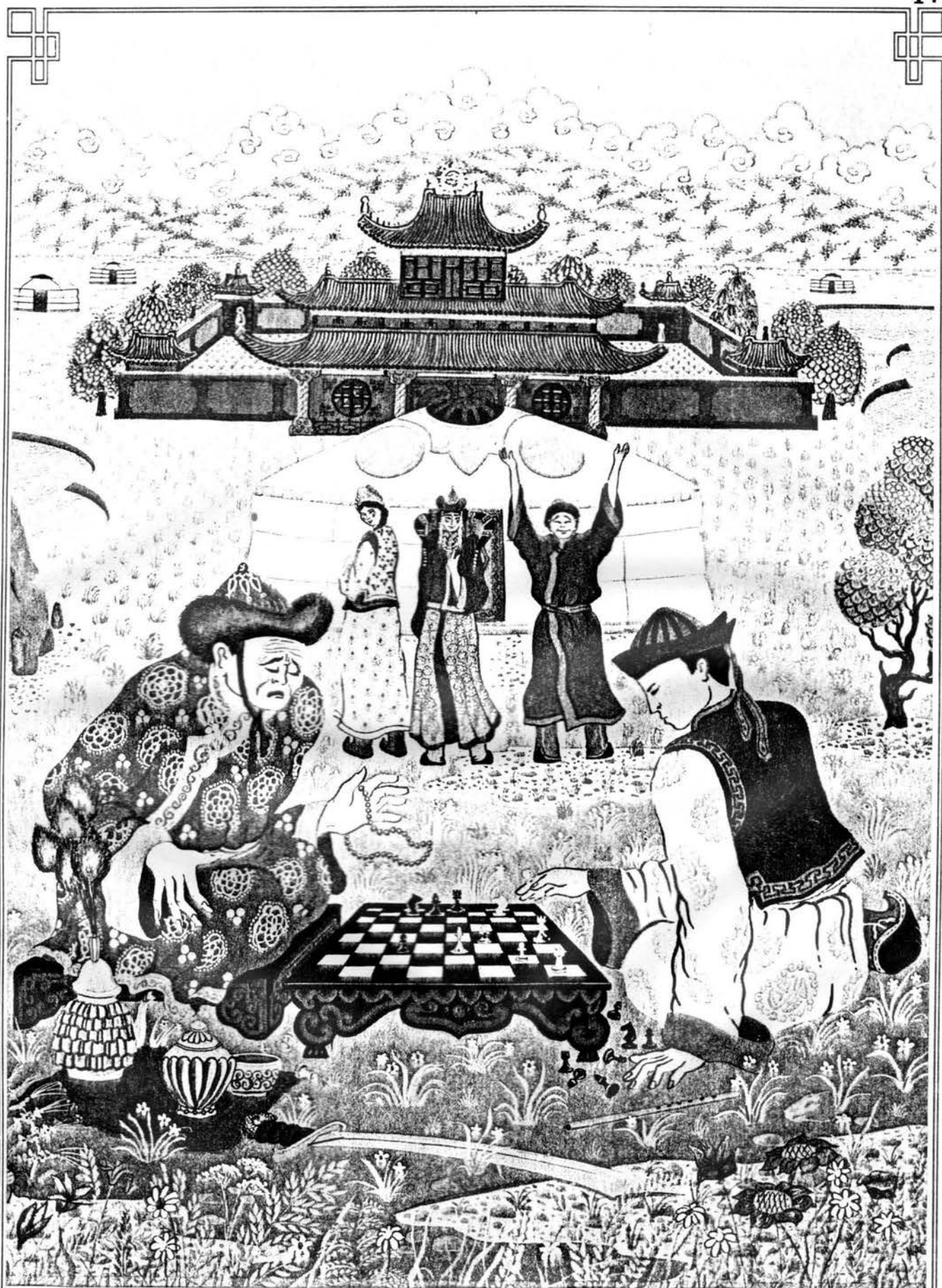
"Jeg kan intet", svarede Bumba.

"Vi kan ikke frigive dig. Du må blive her sammen med os. Den, der ingenting kan, bliver en god røver", sagde røverne og blev glade.

Anand måtte tage afsted alene. Han red længe alene, men til sidst kom han til et sted, hvor der lå en samling gerer. Anand vidste ikke, hvordan han skulle leve videre. Han var uden penge og uden et sted at bo.

Blandt gererne, var der en stor, flot, hvid ger. I denne ger var der masser af mad, så meget at 100 mennesker kunne spise sig mætte. Ejeren var en rig mand. Men i den lille landsby var der kun en, der kunne skrive. Han skrev sedler til dem, der arbejdede gratis for den rige mand en hel uge. Den, der fik en seddel, kunne få lidt mad, salt og te fra den store hvide ger.

Da Anand opdagede det, skrev han en masse sedler, og han omdelte dem

DANSK MONGOLSK SELSKAB
GER NR. 2 - MARTS 1991

til alle de sultne mennesker. De gik alle til den hvide ger og viste vagten sedlen, som Anand havde skrevet til dem. Og de fik udleveret alt det mad, der var i geren. Den dag spiste alle fattige i landsbyen sig mætte for første gang. Alle var meget taknemmelige for, hvad Anand havde gjort for dem:

"Du skal have mange tak for, at du gav os mulighed for at spise os mætte. Nu må du hellere skynde dig at rejse herfra. Ellers vil vor herre tage dig til fange".

Anand rejste fra stedet, sådan som folkene havde anbefalet ham. Efter en lang ridetur kom han til et område, hvor mennesker havde forfærdeligt sørgelige ansigter. Alle virkede triste, uden et smil og uden nogen lykke.

Anand spurgte en forbipasserende om, hvorfor folk dog var så triste:

"Vor konge elsker at spille skak. Hver dag fanger kongens soldater en tilfældig borger og tvinger ham til at spille skak med kongen. Den, der taber i spillet, taber også hovedet.

"Hvis kongen taber i spillet, tager de så også kongens hoved?" spurgte Anand.

"Det er aldrig sket", svarede de. "Vor konge spiller så godt, at han aldrig taber".

Anand besluttede sig for at besøge kongen. Da han kom nærmere til kongens ger, opdagede han en mand, der sad og græd ulykkeligt. Da Anand kom nærmere, opdagede han til sin forbavselse, at det var Bumba, der sad og græd.

"Hvorfor græder du Bumba?" spurgte Anand.

"Ulykken følger mig overalt. Med livet i behold flygtede jeg fra røverne, men her fangede kongens soldater mig og tvang mig til at spille skak med kongen", sagde Bumba.

"Kan du ikke lære mig at spille skak. Jeg vil vinde over kongen", sagde Bumba.

"Du har vist glemt det ordsprog, der siger, at det er nemt nok at af-

vise det nyttige men svære, men at lære det er ikke så nemt", svarede Anand.

I dette øjeblik kom kongen ud fra sin ger. Han befalede sine underordnede at stille et bord op uden for sit ger, og han begyndte sit spil med Bumba.

Bumba lavede det første dårlige træk, det andet dårlige træk og med det tredje tabte han spillet. Kongen greb sit sværd for at hugge Bumbas hoved af. Da trådte Anand frem og sagde:

"Vent med at straffe ham. Jeg vil spille med Dem. Hvis vi begge taber, kan De hugge begge vore hoveder af".

"Lad os spille", svarede kongen. "Du er blevet træt af livet, kan man se. Sid ned".

Mens Anand gjorde sig klar til spillet, spurgte han kongen:

"Hvis jeg taber, taber jeg mit hoved, men hvis De taber spillet, hvad skal der så ske?"

Kongen begyndte at grine:

"Jeg har aldrig prøvet at tabe i skak. Med sådan en rolling som dig, bliver det det rene barnemad. Men hvis du vinder, kan du få opfyldt alle dine ønsker".

De begyndte spillet. Folk samlede omkring dem, alle var nysgerrige efter, hvad der ville ske. Inden der var gået en time, havde Anand vundet spillet. Kongen rejste sig vredt. Nu stod han i en fortvivlet situation: Han havde jo lovet at opfylde alle Anands ønsker.

"Jeg har et enkelt ønske til Dem", sagde Anand. "Jeg ønsker, at fra nu af, er der ingen, der må straffes i dette kongerige".

Folk jublede af glæde over Anands forslag. Kongen kunne intet gøre, og han måtte befale, at fra nu af ville ingen i hans kongerige blive straffet.

Bumba kastede sig af glæde i arme på Anand og sagde:

"Du er lykkelig. Du har vundet over kongen".

"Jeg er tre gange lykkelig. Lykkelig, fordi jeg har lyttet til min fader, lykkelig, fordi jeg har lært at arbejde fra barnsben af, og lykkelig fordi mine gerninger forvandler de onde til gode og de grusomme til magtesløse", svarede Anand. ■

Mongolsk folkeeventyr oversat fra russisk af Bulgan Njama.

UDSTILLING

UDSTILLING OM WERNER JACOBSEN I HERNING

Lørdag 9. marts 1991 åbner i Herning Kunstmuseum, Nagligaarden, Birk, 7400 Herning (telf: 97 12 15 23) en udstilling med titlen: Asiatiske akkorder. Den handler om Werner Jacobsen, som blandt andet besøgte Mongoliet sammen med Henning Haslund-Christensen og Kaare Grønbech i 1938-1939 på "Den Anden Danske Centralasiatiske Ekspedition Til Mongoliet".

Udstillingen er åben for publikum alle dage klokken 12-17 (mandag dog lukket) til og med 21. april 1991. Billetpris pr person er 20 kr, grupper på over 9 er halvpris pr person. Der er plakat og katalog. Der er planer om senere at vise udstillingen på Moesgård ved Århus.

Det er den forhistoriske arkæolog Anne Hedeager Krag, som fremkom med ideen til at lave denne mindeudstilling om Werner Jacobsen, og som har arbejdet energisk på at få projektet gennemført.

A: Khalkha mongol kvindedragt.

MONGOLERNES NATIONALDRAGT

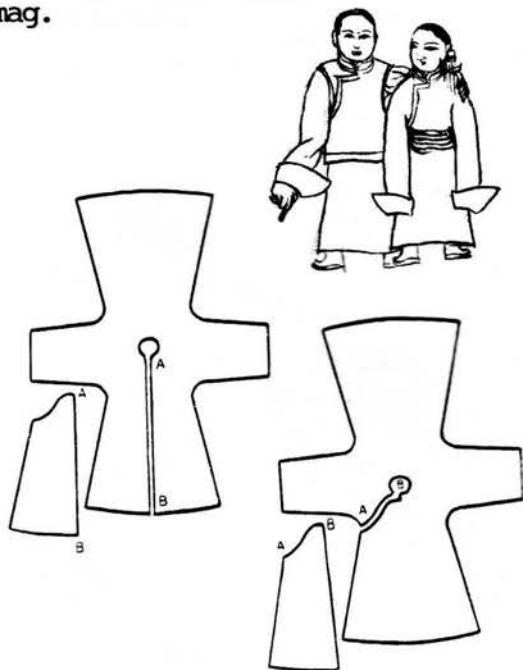
Mongolerne bærer en løsthængende dragt, som de selv kalder en "dell", andre kalder det en "kaftan". Den havde tidligere ingen krave og blev lukket i midten foran. Moden ændrede sig efter at manchuerne i midten af 1600-tallet fik magt og indflydelse blandt mongolerne, da de i 1644 dannede Qing-dynastiet i Kina.

Dellen blev påvirket til lukning i højre side med 5-9 knapper, som kunne være af stof, træ, ben, messing, perler, sølv eller guld. Dragten holdes sammen om livet med et skærf, oftest af silke, i en farve der passer til dragten. De lange ærmer, som går ud

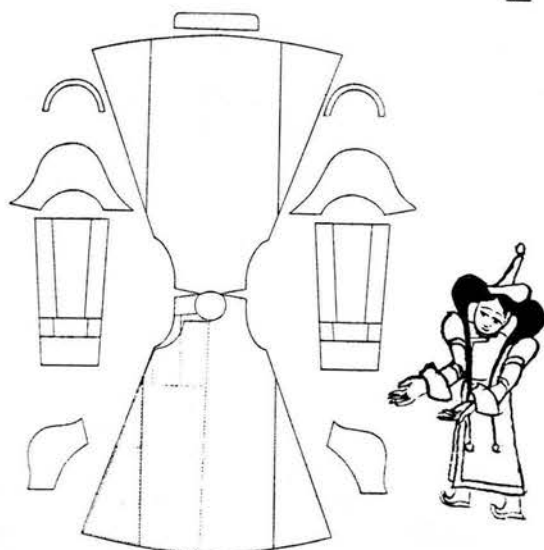
over armlængde, var også et manchuisk modefænomen, som nu mest findes på vinterdragten for at beskytte hænderne mod kulde. Tidligere var de lange ærmer også et symbol på høj rang. Typisk for Khalkha-mongoler er, at ærmerne ender i hestehovsformede opslag.

For- og bagside af dragten samt ærmer skæres ud af et stykke stof, således at der ingen søm bliver på skulderen. Dragtsnittet giver bæreren bevægelses frihed og beskytter mod kulde om vinteren og mod varme om sommeren.

Afhængig af årstiderne bærer mongolerne forskellige dell-udgaver. Om sommeren bæres en let dell (på mongolsk: terleg dell), forår og efterår bæres en vatteret del (på mongolsk: hurgan dotortoi dell) og om vinteren en meget varm skind kaftan (på mongolsk: nekhi dell). Man kan fremstille en dell af forskellige materialer såsom bomuld, silke, læder, skind. En vinter-dell er oftest foret med fåreskind. Til fest bruger man en dell af silke, enten ensfarvet eller af broget brokade, alt efter ens smag.

B: Overflad & underfald.

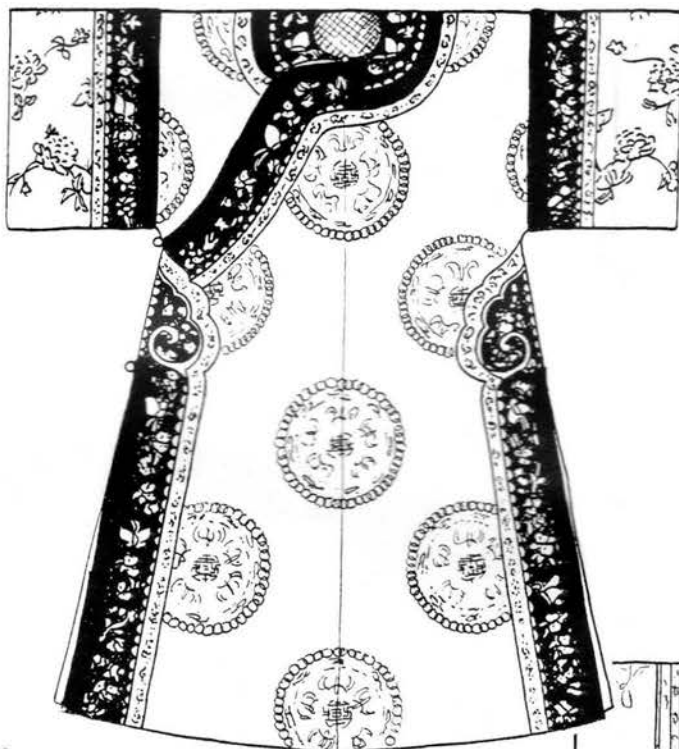

C: Snitmønster til en Khalkha mongol kvindedragt (museum nr: R.I-9). Fra Henny Harald Hansen's bog "Mongol Costumes", udgivet af Nationalmuseet i 1950. Nu helt udsolgt, men vil blive genoptrykt af Dansk Nomadeforskning.

Sommer-dellen holdes sammen med et skærf på 2-3 meter, mens vinter-dellen holdes sammen med et læderbælte.

Helst bærer man en dell i en klar strålende farve. Gifte kvinder kan bedst lide grønne dragter. Grøn er symbolet på græs, og dermed på landet, moder jord. En rød dell vil man bære ved særlige lejligheder. Hvidt bæres ved særlige helligdage, som for eksempel nytår.

Mænd foretrækker at bære en blå dell, symbol på himlen og på visdom. I gamle dage var der tradition for at vælge en særlig farve til sit skærf. Lamamunke brugte et orange eller gult skærf. Kvinder valgte et rødt skærf. Mænd og piger valgte et grønt, mørkegrønt eller blåt skærf. Det er stadig upassende at klæde sig i en dell uden at holde den sammen om kroppen med et skærf. Det var almindeligt, at man langs kanten påsyede et farvet bånd.

D: Kaftan til en Solonchi mongol mand,
Bodagha Daghur (Mus.nr: R.V-4).

E: Underkaften til gift Daghur kvinde
fra Hailar (Mus.nr: R.IV-15).

F: Kaftan til Khorchin mongol kvinde
fra Wang Yin Sume, Indre Mongoli.
(Mus.nr: R.VII-28).

Drømmen OM EN BEDRE VERDEN

En Præsentation:

I 1923 drog tre unge Danskere paa en eventyrlig Ekspedition efter "det fuldkomne Land". Ekspeditionens Deltagere var: **Carl Krebs**, Ekspeditionens Chef, Læge, Globetrotter og meget andet. Det var ham, der fandt "Zobelsletten", og som fortalte om den paa en saadan Maade, at hans unge Kammerater drømte "Drømmen om en bedre Verden". **Borgstrøm**, en Kraftkarl paa 130 kg og en lystig Fætter, der aldrig manglede en munter Historie — selv naar det kneb mest, og **Henning Haslund-Christensen**, der ikke behøver nogen nærmere Præsentation

Djærve Slag for gamle Danmark

DEN 19. November 1923 arbejdede en Karavane sig op ad et af Central-Asiens stejleste Bjergpas. Karavanen bestod af en lang Række Vogne, som slæbtes af store, langhaarede Yakokser. — Alle Vognene var tungtlastede med danske Maskiner og Produkter; og fra den forreste Vogn vajede et falmet og vindslidt Dannebrog. — Karavanen førtes af en Flok haardføre Mongoler, og foran den travede tre unge Danskere. — Det var næsten 40 Gr. koldt, Trækoksernes tykke Pelse var hvidpudrede af Rimfrost, og lange Istapper hang fra deres Muler og i Mændenes Skæg.

★ ★ ★

KARAVANEN maatte ofte gøre Holdt, thi Okserne var alle magre og udslidte efter i mere end to Maaneder at have slæbt de tunge Vogne gennem endeløse, snedækkede Stepper, gennem utallige stride Elve og over Mongoliets højeste Bjergpas.

De tre Danskere var ogsaa mærkede af Savn og Anstrengelser, for de havde hele otte Maaneders eventyrlig Rejse bag sig. — Med et af Ø. K.s stolte Motorskibe havde de besejlet den stormfulde Biscaya, den sortladne Atlant og det milde Middelhav for gennem Kanalen ved det syndige Port Said at glide ind i det koghede Røde Hav, der munder ud i Østens Oceaner, hvor de med de vandmættede Monsunvinde og under nye Stjerner sejlede frem til det menneskemyldrende Shanghai. Derfra havde de fortsat med kinesiske Jernbaner gennem hele „Riget i Midten“, til de naaede Kalgan ved Kinas store Mur.

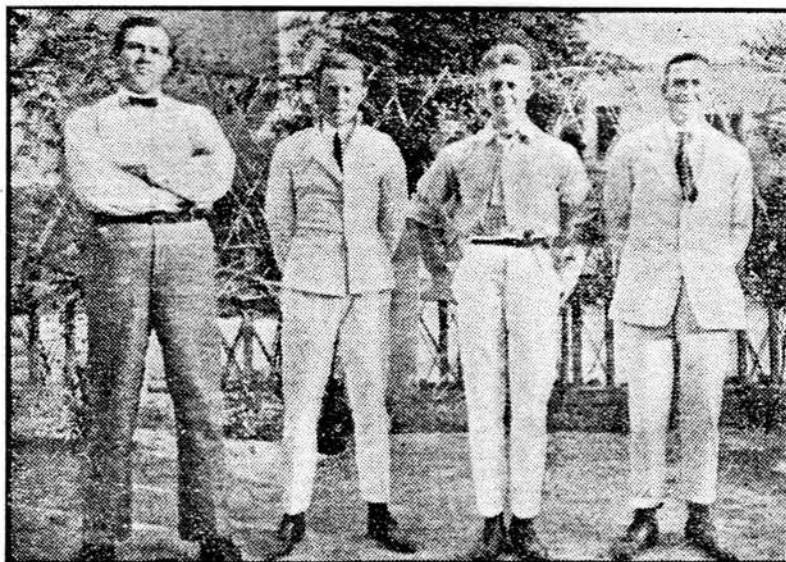
B.T.

Lørdag 28. Februar 1942

I Kalgan tog de Afsked med Civilisationens sidste Goder for at betræde et af de tusindaarige Karavanespor, som herfra leder mod de centralasiatiske Vildmarkers mange mystiske Maal.

I Aarets to hedeste Maaneder gennemkrydsede de den frygtede Gobiørken til Fods, medens deres enorme Udrustning transporteredes de 1200 km til Urga paa 46 Vogne, der hver var forspændt med fire haardføre, mongolske Ponyer.

I Urga, som er Ydre-Mongoliets Hovedstad, og som dengang endnu var Residensstad for Mongoliets levende Buddha, byttedes de udslidte Ponyer ud med disse Yakokser, som dengang havde været fede og sprælske, men som nu maatte piskes frem.

Ekspeditionen inden Starten fra Tientsin. Fra venstre Bøffelen (Borgstrøm) Tot (Tage Birck), Kidi (Haslund-Christensen) og Chefen (Carl Krebs).

DANSK MONGOLSK SELSKAB
GER NR. 2 - MARTS 1991

Af HENNING HASLUND-CHRISTENSEN

STEMNINGEN i Karavanen er ikke den bedste; Mongolerne, som er langt borte fra alle kendte Ruter, knurrer mismodigt og spørger ofte, om man nu ikke snart er fremme ved denne Zobelslette, som de hvide Mænd har fablet saa meget om. Og Danskerne har Gang paa Gang konstateret, at det medførte russiske Kort, som de havde sat

deres Lid til, er langt mere misvisende end vejledende.

Mongolerne er langt fra de Stepere regioner, hvor de føler sig hjemme, og deres Ængstelse stiger for hver Dag, som fører dem dybere ind mellem disse vilde Bjerge og dybe Skove.

Passets sadelformede Overgang er nu ganske nær, og medens Karavanen gør Holdt for at lade Okserne puste ud før den sidste Kraft-Anstrengelse, haster de tre Danskere videre mod Toppen for at faa deres Haab og Tvivl afgjort.

Og der laa Maalet endelig for deres Fødder, og de skuede for første Gang ud over Zobelsletten, som de saa længe havde drømt om og søgt efter. — Fra deres Struber lød spontant begejstrede Hurraraab, der fik den froststille Luft til at sitre. — Det var, som

om en mystisk, energigivende Strøm pludselig blev tilført de udasede Dyr og Mennesker, og i Løbet af forbausende kort Tid stod Karavanen samlet paa Passets Top.

— Jeg var en af de tre Danskere, og jeg vil aldrig glemme denne Stund.

DET var som at stirre ind i en uvirkelig Drømmeverden, hvor alt var Stilhed, Skønhed og Forventning. Dybt dernede laa den store, hvide Steppe i sin Indramning af beskyttende, skovklædte Fjelde; i det skarpe Sollys gni-strede og funkledede den op mod den klarblaa Himmel.

En Stund sad vi stille og maalløse: vi maatte gnide Øjnene for at forvisse os om, at nu var Drømmen endelig blevet Virkelighed, og saa tog vi det russiske Kort samt Papir og Blyant frem for at tilrettelægge det første Arbejde. — Dernede hvor Flodens Bredde angav et Vadested, og hvor Skoven var nær, vilde vi anlægge vores Pionerby, og paa det dominerende Punkt der vilde vi rejse den Flagstang, omkring hvilken vores Arbejde skulde sætte Frugt.

Inden Aften gik det første Dannebrog til Vejrs paa Zobelsletten under kongelig Salut, og vi følte os hjemme.

★ ★ ★

FOR et kvart Aarhundrede siden var den store Verden i Krig, og Danmarks Ungdom stod paa Post langs Landets Grænser for at beskytte dets Neutralitet. — I fire Aar varede den Verdenskrig. Saa aabnedes Vejene til den store Verden atter — lidt efter lidt. — De, der var Unge dengang, følte en ubændig Lyst til at strække Vingerne, prøve deres Bærekraft, virke med til at skabe den nye og bedre Verden, som nu skulde opstaa.

Arbejdsløsheden var dengang meget stor i Danmark, og de Gamle prøvede forgæves paa at afhjælpe Nøden. Men vi var unge, følte os uovervindelige, og vi troede paa Fremtiden og paa den store, dejlige Verden. Her var der for lidt Land og for mange Mennesker, saa det galdt bare om at finde et Sted, hvor der var for meget Land og for faa Mennesker. Fandt man et saadant Land, og kunde man faa Folk til at rejse dertil, vilde Danmarks Ungdom blive forskaaet for al den Nød og Demoralisering, som Arbejdsløsheden medførte.

Og saa kom Dr. Carl Krebs, som under Krigen havde forrettet Tjeneste for Røde Kors i Sibirien og betroede os, at han havde fundet et saadant Land.

Paa et Ridt fra Irkutsk gennem Mongoliet til Peking havde han passeret en stor, ubeboet Steppe, hvis Skønhed og Frodighed overgik alt andet, han havde set.

Steppen kaldtes af de omkringboende Indfødte for „Zobelsletten“, og den gennemstrømmedes af den fiskerige Iga-Flod. I de omkringliggende Bjerge fandtes der baade Guld, Asbest og andre Rigdomme, og i Skovene vrimlede det med kostbare Pelsdyr og dejligt Vildt.

GRUNDEN til, at dette Slaraffenland laa som et bortgemt Ingenmandsland, var de forsømmelige Embedsmænd, som Ruslands og Kinas Kejsere for Aarhundreder siden sendte til den Egn for at fastlægge Grænsen mellem de to mægtige Riger.

Zobelsletten og det omkringliggende Uriankhai er beliggende mellem to høje Bjergkæder. Da de russiske Embedsmænd kom til den nordligste af disse, fandt de der nogle smaa Stendysser, som vi nu ved er gamle Offerpladser, men som de dengang ansaa for Resterne efter en gammel Grænsemarkering.

I god Tro opsatte de derfor de nye Grænsemærker paa de gamle Plads og ind tegnede Grænsen paa deres Kort i Overensstemmelse hermed. — Da de kinesiske Mandarinere ankom til den sydligste af de to Bjergkæder, havde de rejst saa langt og længe, at de fandt, at fjernere kunde Dragetronens Magt da umuligt naa, hvorfor de foretog Grænsemarkeringen langs den sydligste af de to Bjergkæder.

★ ★ ★

DET stod straks klart for os, at Zobelsletten skulde være vort eftertragtede Maal, og en Pionergruppe blev udtaget med det Formaal at opsøge det fjerne Land for at konstatere, om Virkeligheden svarede til Forventningerne.

Flere Hundrede begejstrede Unge anmeldte deres Deltagelse i denne forberedende Ekspedition, men Antallet blev begrænset til seks Medlemmer, som alle var knyttet til hinanden ved gammelt, godt Venskab. Ekspeditionen blev grundigt forberedt, thi det gjaldt om, at alt det nødvendige for de seks Medlemmers fem-aarige Ophold og Arbejde i den fuldstændigt isolerede Vildmark blev medtaget straks fra Starten.

For at gøre Ekspeditionen saa effektiv som muligt, fik hvert Medlem tildelt sin Del af Ekspeditionens Arbejde, og vi gik straks i Gang med at dygtiggøre os for disse Opgaver. To Medlemmer tog Pladser paa danske Gaarde for at studere praktisk Landbrug, to rejste til Amerika for at studere Minedrift, en rejste til England for at lære Hesteavl og Kvægdraft, og een blev i København for at foretage Indkøb og Forpakning af alt det, som skulde medtages i Overensstemmelse med de Lister, som de øvrige Medlemmer tilsendte ham.

En mongolsk Skønhed i sit fineste Skrud.

VED Tidspunktet for vore Planers Tilblivelse havde der været utallige — bade venlige Privatpersoner og velmenende Institutioner — som havde forsøgt at neddyse vores Entusiasme, men efterhaanden som Tiden led, og vores grundige Forberedelser nærmede sig deres Fuldbrydelse, fik vi mere og mere Medvind.

Inden Bolshevik-Revolutionen i Rusland havde et stort Antal Danskere været beskæftigede i Sydsibirien ved Mejeridrift, og de fleste af Sibliens Mejerier var opført af Danskere og paa danske Hænder.

Sovjetsystemets Indførelse havde imidlertid medført, at alle disse dygtige Landsmænd var blevet berøvede baade deres Ejendom og deres Arbejde, og

mange af dem var allerede begyndt at søge tilbage til Danmark, hvor de hverken kunde finde Arbejde eller Forhold, der svarede til dem, de havde lært sig at mestre derude.

Indflydelsesrige Kredse gav os nu til Opgave at undersøge Mulighederne for disse Dan-skeres Overførelse fra Syd-Sibirien til Nord-Mongoliet, hvor de klimatiske Forhold maatte være nogenlunde de samme, og hvor der fandtes stor Rigdom paa Kvæg, men ingen Mejerier.

Krebs, som var den eneste, der kendte Landet og dets Forhold fra andet end Bøger, mente, at det vilde være en glimrende Plan. og vi forestillede os allerede hele Mongoliet inddelt i Zoner, der beherskedes af moderne, danske Mejerier, hvortil de primitive Nomader kunde levere deres kolossale Overskud af Mælk, som i Form af Smør kunde sendes paa Selengafloden til Irkutsk og den sibi-

riske Jernbane for Transitransport til Europa.

Denne tilsyneladende lange og vanskelige Transport vilde blive baade lettere og mere økonomisk, end den havde været for mange af de danske Mejerier, som tidligere havde været beliggende i Sibirien. Som Eksempel paa den Interesse, man efterhaanden havde faaet for vores Planer, kan jeg nævne, at Det Kgl. Danske Geografiske Selskab, Ø. K. og mange andre Institutioner saavel som Privatpersoner ydede Bidrag og anden Hjælp til deres Gennemførelse.

★ ★ ★

I Marts 1923 var vi færdige med alle Forberedelser, og inden vi brød op mod det store Eventyr, gav vi hinanden Haandslag paa, at vi inden Hjemkomsten vilde have slaaet mange Slag for gamle Danmark.

HENNING HASLUND-CHRISTENSEN

Eftertryk — ogsaa i Uddrag — forbudt.

LÆS PAA MANDAG:

De første Plovfurer

Legenden om Wang Zhaojun

En af de fire skønheder i Kinas historie

LIDT udenfor hovedstaden i det Indre Mongoli, Hohhot (den blå by), ligger en gravhøj fra Hantiden. Det er Wang Zhaojuns gravhøj. Hun var en af de 4 smukkeste kvinder i Kinas historie. De 3 andre var: Xi Shih (Forår og Efterår perioden: 770-476 evt); Tiao Ch'an (de 3 Kongerigers periode: 220-265 evt); og Yang Yu-hwan (Tang perioden: 618-907 evt).

En af Handynastiets kejsere, Yuan Di (48-32 fvt), havde en ordning, som sikrede ham en flydende strøm af unge smukke kvinder, hvoriblandt han kunne vælge sine elskerinder. Det var almindeligt at de unge piger, som ude i landet blev valgt til at være kandidater til kejserens hof, fik deres portræt malet af omreisende hofmalere. Det skete ofte, at pigens familie betalte maleren for at pynte på pigens udseende på det maleri kejseren fik sendt, fordi det var forbundet med stor prestige for familien at have en datter blandt kejserens konkubiner.

År 53 før vor tidsregning blev der i Zigui amtet i Hubei Provinsen født en pige, som fik navnet Wang Qiang. Ifølge de kejserlige årsberetninger blev hun som pgebarn indskrevet blandt kejser Yuan Dis tusinde konkubiner. Ved kejserhoffet fik hun navnet Zhaojun. Det betyder: smuk kvinde.

Nu er det jo ikke enhver kejserlig konkubine, som får sin egen gravhøj. Wang Zhaojun var da heller ikke nogen almindelig smuk kvinde. I tidens løb er der fortalt mange beretninger om hendes skønhed og om hendes vilje til selv at ville bestemme over sit liv.

Digteren Cai Yong (132-192 evt) beskrev hende som en dristig og beslutsom ung kvinde, der var villig til at udsætte sig for hoflivet for på den måde at redde sin far, en akademiker, fra forfølgelse.

Forfatteren Ge Hong (284-364 evt) fortalte om hende: Hun var meget smuk, intelligent og godt uddannet. Hun var ikke uvidende om sit udseende, derfor afslog hun at bestikke den hofmaler, Mao Yanshan, som rejste rundt for at male de unge pigers portrætter. Han blev fornærmet og malede billedet af hende grimmere end hun var i virkeligheden. Hun blev af den grund ikke valgt til kejserens inderkreds. Hun måtte dog alligevel rejse til hovedstaden Chang'an (nær det nuværende Xian). Hun ønskede dog ikke at spilde resten af sit liv ved hoffet og håbede på at noget ville ske, så hun kunne slippe væk igen.

Kina havde ofte problemer med folkene nord for Den store Mur. Nogle gange førte man krig mod hinanden, andre gange søgte man fredelig sameksistens gennem alli-

ancer. I året 33 fvt ønskede Khan Chan Yu, konge over hunnerne (Xiongnu) et nomadefolk i græslandet nord for muren, at oprette venlige relationer med kejseren af Kina. Chan Yu rejste til Chang'an og foreslog, at Yuan Di skulle give ham en af Hankejserens prinsesser til kone for at sammenknytte båndene mellem de 2 folk. Dette var dengang en almindelig måde at styrke fredelige forbindelser på.

Kejser Yuan Di ønskede ikke at sende en af sine prinsesser nordpå, men valgte i stedet for at ville give Chan Yu en af sine kejserlige konkubiner som om det var kejserens datter. De fleste af de kejserlige konkubiner piger fandt det afskyeligt at skulle forlade hovedstadens behagelige hofliv for at rejse ud til nomaderne i det nordlige græsland. Men Wang Zhaojun så derimod endelig en mulighed for at forlade det tomme hofliv og at få større indflydelse på verden omkring sig end hun nogensinde kunne i hovedstaden. Hun meldte sig frivillig.

Først da khan Chan Yu mødte op med sin unge brud for at tage afsked med kejser Yuan Di, opdagede han til sin store forbavselse hvor smuk en kvinde Zhaojun var, og han fortød straks at han havde indvilget i at give hende bort. Men et officielt løfte måtte man holde for ikke at tabe ansigt og vise sin svagthed. Yuan Di gav brudeparret en flot fest. Men hofmaler Mao Yanshou blev henrettet for at have modtaget bestikkelse.

I 2 år levede Zhaojun som førstedame hos hunnerne, men så døde Chan Yu. Det var skik hos dem dengang, at den ældste søn overtog både styret og farens koner. Et sagn fortæller, at den 22-årige Zhaojun tog livet af sig for at undgå at blive gift med Chan Yus søn, fordi det i Hantraditionen var nedværdigende. Men det var blot et sagn.

I virkeligheden giftede hun sig med Chan Yus søn. Hun fik med ham 2 døtre ud over den søn hun havde med Chan Yu. Mange sørgmodige digte er i tidens løb skrevet om den smukke kvinde, som utrøstelig af hjemves længsel måtte leve livet langt borte blandt fremmede. Men sagnetes billede af hende som en sørgmodig kvinde stemmer ikke med, hvad de historiske kilder fortæller. Zhaojun blev usandsynlig godt modtaget af hunnerne og modtog stor ære som symbolet på venskabet, hendes ægteskab med Chan Yu, havde grundlagt mellem hunnerne og Hanfolket. Man har blandt andet fundet en mindesten fra Hantiden i Indre Mongoli. På den er der indhugget: »Langt leve ægteskabet mellem Chan Yu og Hanfolket.«

Man regner med, at Zhaojun fortsatte med at arbejde for freden mellem de 2 folk, og at hun lærte sine børn den samme holdning. Hendes ældste datter besøgte Chang'an 2 gange kan man se i de kejserlige beretninger. Hendes søn og hendes anden datter og et barnebarn besøgte også Han-kejserens hof. I et halvt århundrede efter Zhaojuns ægteskab med khanen var der fred mellem de 2 folk.

Zhaojun døde i år 18 evt. i en alder af 71. Menneskene i græslandet må have sat stor pris på hende for hun har længe været beæret med 2 gravhøje. Den ene i Indre Mongolis hovedstad, Hohhot. Den anden i den næststørste by, Baotou, ved den Gule Flod. Man regner dog ikke med, at hun selv ligger begravet i nogen af de 2 høje, måske kun nogle af hendes ejendele findes i dem.

Sagnet fortæller om hendes Hohhot gravhøj, som også kaldes Qing Zhong (den grønne grav), at på den er græsset altid grønt. Blandt de mongolske hyrder husker man stadig sagnet om, at de som er sultne kan få mad, og de som ingen får har, kan få dyr - ved Zhaojuns gravhøj.

Oversat af Rolf Gilberg fra Wei Tang (1983): Wang Zhaojun: Was she Really So Sad? China Reconstruct.

Mongolsk eventyr

De udødelige bjerge

FOR mange år siden var der på de mongolske sletter en flod hvor vandet strømmede raskt og klart. Den var bred og grundet. Stenene i flodsengen kunne skelnes tydeligt. På den vestre bred boede der en smuk pige, som hed Suola. Hun og hendes mor levede stille og fredeligt. På den østre bred boede fyrsten og hans mænd.

Hos fyrsten arbejdede en hyrdereng født i en fattig hyrdefamilie. Som lille var han blevet forældreløs. Han havde ikke fået noget navn, men fra han var barn havde han røgtet heste for fyrsten, og derfor kaldte alle ham Vogterdreng.

Vogterdrengs liv var hårdt. Hver dag tog han af sted ved daggry og vendte først hjem sent om aftenen. Sult og kulde plagede ham. Og dertil kom, at han ofte måtte mærke sin herres piskesnært over skuldrene.

Et år, det var i det tidlige forår, dagene blev varmere og blomsterne begyndte at springe ud, opdagede han, at hver gang han kom ned til floden, var der en køn pige på den vestre bred, som smilede over til ham. Og når han om aftenen vendte hjem stod hun på samme sted, som om hun vidste, at han ville komme.

I begyndelse lagde Vogterdreng ikke rigtig mærke til hende, men da han så pigen stå smilende på den modsatte bred hvergang han kom forbi, blev han lidt efter lidt forelsket i hende.

En aften da Vogterdreng kom forbi flodbreden på vej hjem, så han pigen svinge armen og noget fløj fra den vestre bred og landede på jorden. Han sprang ned fra hesten og samlede det op. Det var et stykke ost bundet til en pose. Hun havde selv broderet den, udvendig var den lyserød, indvendig var den dybrød. Vogterdreng så over mod den anden bred og hans hjerte sprang - hun smilede til ham tværs over floden.

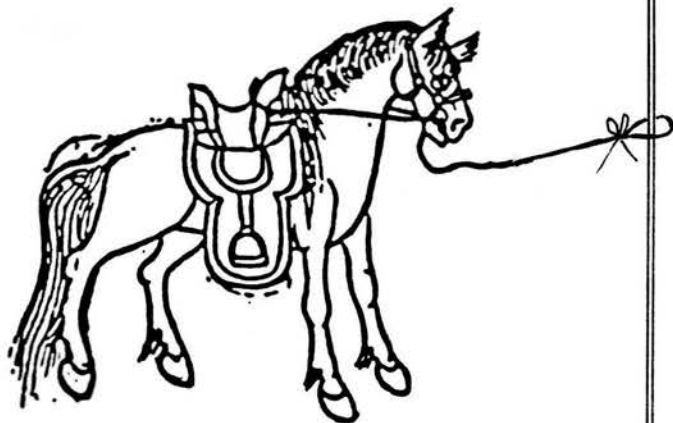
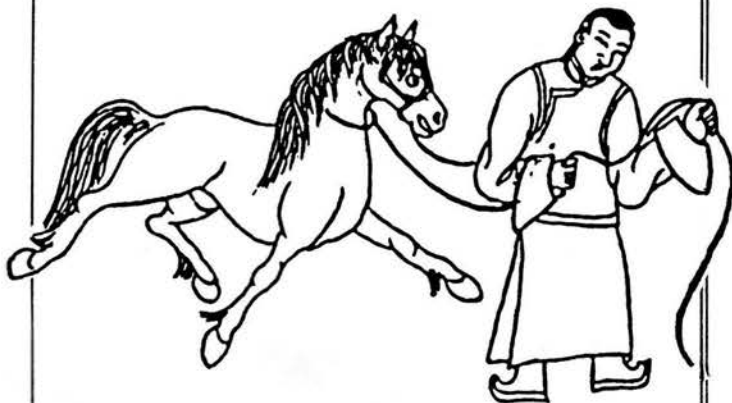
Fra da af gik Vogterdreng tit ned til floden og sludrede med pigen. Han fandt ud af, at hun hed Suola.

Som dagene gik blev Vogterdreng og Suola mere og mere glade for hinanden og for at være sammen. Hvergang Vogterdreng tog ud for at røgte hestene tog han den smukke pose frem og så forelsket på den. Om natten når han gik i seng sørgede han omhyggeligt for at lægge den under puden.

En dag da fyrsten var ude at ride, så han Suola vaske tøj ved flodbreden. Han holdt sin hest an og stirrede begærligt på hende. Han pegede med pisken og befalede sine mænd at gribe hende og bringe hende til paladset. »Jeg kan lide synet af hende«, sagde han med en rå latter, red afsted og lod sine mænd blive tilbage.

Den nat blev Suola ført til fyrstens palads. De prøvede med magt at gøre hende til hans elskerinde. Suola var rasende. Hun slap et uvejr af skældsord løs mod fyrsten. Hun hånede ham så hans fede lille ansigt blev mørkt af vrede. Med en hvislende lyd drog han sin daggert og brølede: »Hold mund, tag dig i agt, eller jeg hugger hovedet af dig. Lås hende straks inde«.

Midt om natten da alt var roligt i paladset, sad Suola alene og græd i et lille mørkt rum. Hadet vældede op i hende, når hun tænkte på hvad den onde fyrste havde gjort mod hende. Hun blev ved med at tænke på hyrderengen og hun ønskede af hele sit hjerte, at hun kunne flyve ud af sit fængsel.

Da Vogterdreng hørte, hvad der var sket, blev han ude af sig selv. Han besluttede at redde Suola. Efter midnat listede Vogterdreng ind i Suolas celle lige for næsen af den halvsovende, sorte eunuk. »Skynd dig Suola, kom«, hviskede han og tog hendes hånd.

De sprang på hesten parat til flugt. Netop da kom fyrstens hunde, der var vågnet ved støjen, farende som en hvirvelvind, Vogterdreng smældede med pisken, og hesten kastede sig ud i nattens mørke.

Den sorte eunuk, der havde bevogtet Suola, vågnede med et sæt. Han blev skrækslagen, da han så, at fangen var undsluppet og styrtede af sted for at melde det til fyrsten. Fyrsten blev rasende. Han sendte straks alle sine mænd ud efter dem.

Ved daggry blev Vogterdreng og Suola indhentet og bragt til paladset.

Da fyrsten så Vogterdreng, gloede han olmt på ham. »Din lede djævel«, brølede han. »Hvem fik dig til at befri hende. Hvor vover du at stikke af med hende?«. Men Vogterdreng var ikke bange. Alt det had og raseri han så længe havde holdt tilbage fik nu frit løb. Han sprang op, truede ad fyrsten og sagde: »Synes du, det er rigtigt at bortføre nogens datter. Sig mig, hvad der er galt i at redde et andet menneske?«. Ordene ramte fyrsten som pile. Han tabte både mund og mæle.

Men fyrstens skamfølelse veg snart for raseri. Han råbte som en gal og fægtede med arme og ben. »Vagt, kom

og bind dette gale menneske til tøjrestolpen, og lad hundene sønderrive ham.

Suola løb hen til vogterdrengen, klyngede sig til fyrstens kofte og bønfalet ham: »Nej – det kan du ikke gøre – nej, det kan du ikke«.

»Skrub af!« Fyrsten sparkede Suola i gulvet og gik ud sammen med vagten.

Halvt bevidstløs lå Suola på gulvet og hørte hundenes vilde hyl fulgt af et hjerteskræende skrig. – En gysen fór gennem hende. Uden at ænse faren, styrtede hun ud. Det syn, der mødte hende, var rædselsvækkende, hun udstødte et skrig af sorg og besvimede.

Kort efter at Vogterdreng var død, tvang fyrsten Suola til at gifte sig med ham. Men hun var fast besluttet på ikke at give efter. Hun længtes efter Vogterdreng og nægtede i flere dage at tage så meget som én dråbe vand til sig. Ikke længe efter forlod også hun denne verden.

For at hindre de elskende i at forenes selv efter deres død, befalede fyrsten da, at Suola skulle begraves på flodens østre bred, mens drengens krop skulle kastes over på den vestre side, og sådan blev det.

Om morgenen den samme dag dukkede en lille jordhøj op på den vestre flodbred. En behjertet gammel hyrde havde fundet Vogterdreng og begravet ham.

Tre dage efter Suola's død drømte fyrsten at Vogterdreng og Suola steg fra himlen ned til jorden. De pegede på ham og sagde strengt: »Din djævel, vi vil aldrig kunne skilles ad med mindre du bliver til en skildpadde.«

Ved dagry rejste to bjerge sig fra gravene på hver side af floden. Tinderne mødtes og smeltede sammen til én stærk klippe. Det så ud som om en vældig stenbro var blevet slynget over floden.

Nyheden nåede snart fyrsten. Han skyndte sig ned til floden, hvor han så de to bjerge, og han forstod, at det var Vogterdreng og Suola, der havde skabt sig om. Han hvædede og sammenkaldte en mængde stenhuggere og befalede dem at skille bjergene ad.

Stenhuggerne arbejdede som gale hele dagen, men jo mere de huggede, des mere smeltede tinderne sammen. Lige meget hvor mange kræfter de brugte, var bjerget ikke til at overvinde. Fyrsten skummede af vrede. Han sammenkaldte så stenhuggere fra hele landet og befalede dem at arbejde nat og dag.

Mange dage gik, stenhuggerne blev så udmattede, at de knap kunne løfte en arm. Men tinderne var stadig ikke skilt ad. Da fløj fyrsten i flint. Han klatrede helt op til der, hvor tinderne mødtes, og skreg af sine lungers kraft med et raseri, der fik himlen til at skælve: »I undermålere. I hugger dem fra hinanden i dag eller I mister hovedet i morgen«. Næppe var hans stemme døet hen før bjergene begyndte at ryste. Med et tordenbrag faldt tinderne sammen. Fyrsten mistede fodfæstet og styrtede hovedkulds i floden.

Da folk løb hen for at se ned i vandet, var der kun en kolossal skildpadde, som bevægede sig dernede. Snart holdt bevægelserne op. Den var blevet til sten.

Fra da af forblev tinderne adskilte. Endnu den dag i dag tårner de sig vældigt op på hver side af floden, og folk kalder dem »De u dødelige Bjerge«.

Og hvad med fyrsten, der blev til en stenskindpadde? Jo, i tidens løb sled vandet efterhånden stenen bort. Den blev mindre og mindre, for til sidst at forsvinde fuldstændigt.

Oversat af Anette Kruse fra »The Magic Knife« – Folk Tales from China 5. Beijing 1982, s. 58-65.

MONGOLSKE VANER OG SKIKKE

Redaktionen har besluttet at have et afsnit i bladet, der beskriver de gamle vaner og skikke, som anvendtes og stadig anvendes i Mongoliet.

MONGOLSK NYTÅR

DEN HVIDE MÅNES FEST

fortalt af Bulgan Njama.

Mongolsk nytår, som symbolsk bliver kaldt for Den hvide Månes fest, er en af de største begivenheder, og den fejres med stor respekt. I år begyndte det ny år den 15. februar 1991. Denne højtid kan godt sammenlignes med julehøjtiden her i Danmark, i hvert fald stemningsmæssigt. Der er imidlertid ikke så mange lighedspunkter for så vidt angår symbolikken og baggrunden for denne. Den hvide Månes fest er mongolernes højtid beregnet efter måne-kalender.

Året bestod i gammel tid af 12 lunare måneder. (Læs andet steds i bladet om den mongolske kalender og dennes opbygning.)

Nytåret begynder en gang i februar. Denne højtid er blevet fejret i nu formentligt 2000 år.

Marco Polo, der var i Mongoliet i det 13. århundrede, skrev den gang:

"Deres nytår begynder i februar. Ifølge skikken bestræber alle af begge køn sig på at være klædt i hvidt. De betragter den hvide farve som symbol på lykke. De klæder sig derfor i hvidt for et lykkeligt liv og for et godt helbred. Alle - fra nojon (red: rige feudalherrer) til almindelige mennesker fester, hilser på hinanden og forærer hinanden gaver i hvide farver".

Man bør så vidt muligt komme sund og rask og med rigelige madvarer ind i det nye år. På denne tid af året begynder husdyrene at yngle og menneskene bliver et år ældre. Den hvide Månes fest varer fra to dage til to uger. I moderne tid er varigheden af naturlige grunde mere begrænset.

Festen begynder aftenen før det nye år. Det fejres i familien med traditionel mad, som hovedsageligt er mælkeprodukter, der også har den hvide farve. Nytårsfestlighederne er anledning til at vise respekt for især de ældre men også for jævnaldrende og yngre. Særprægede hilsener er en naturlig del af højtidelighederne.

Nytårsdag besøger alle unge deres forældre, bedsteforældre, tanter og onkler og medbringer hilsener med ønsket om et langt og lykkeligt liv. I gamle dage overbragte man sin hilsen sammen med en skål mælk et hadak (et blåt silketørklæde), som symbol på lykke og et langt liv. Besøgene begynder ved solopgang og starter hos de ældste familiemedlemmer.

Festens anden dag er kvindens dag. På den dag hilser mænd i alle aldre på kvinderne.

Den efterfølgende dag er de unges dag. De unge besøger hinanden, familie og venner. Gæsterne modtager små gaver i form af slik, legetøj, hadak, med mere.

Nogle af disse traditioner er med tiden blevet mere enkle som udtryk for en tilpasning til den moderne livsstil.

En traditionel nytårshilsen foregår på følgende måde:

Gæsten og dermed den yngste rækker armene - med opadvendte håndflader - mod den ældre person, der modtager hilsenen, og bukker samtidigt let forover. Hilsenen lyder:

"Ta amar bainu uu", hvilket omtrent svarer til: "Er alt vel hos Dem".

Den ældre svarer dertil:

"Amar bainu uu", som betyder: "Alt vel hos Jer".

Den yngste overrækker hadak samtidigt med hilsenen. De åbne opadvendte håndflader symboliserer åbenhed og god vilje. Den yngste støtter samtidigt den ældstes arme med sine åbne håndflader, hvilket tillige symboliserer villighed til at hjælpe og støtte den ældste. Den lette foroverbøjning er udtryk for respekt. Cereemonien kan have forskellig varighed ved at der udveksles alle slags ønsker om lykke, fred, godt helbred og lignende. Hilsnerne bliver ofte formuleret i form af digte.

Reformerne fra Sovjet er så småt ved at nå Mongoliet

Den Mongolske Folkerepublik har altid fulgt Sovjet i tykt og tyndt - derfor er glasnost og perestrojka også ved at slå igennem i det tyndt befolkede land, hvis befolkning i vid udstrækning består af halvnomader

Af TORBEN KROGH

Informations udsendte medarbejder

ULAN BATOR - På den gigantiske paradeplads i Mongoliets hovedstad, Ulan Bator, vrimer det med soldater. Men de skrider ikke frem i formationer og geledet. Formløst slentret de rundt, mange med deres pige under armen. De fleste samler sig om den dramatiske rytterstatue af revolutionshelten Sukhe Bator, ikke for at beundre landets svar på Lenin, men fordi det er stedet, hvor en god del af landets få, helt private næringsdrivende holder til. Det er fotograferne. Under latter stiller de unge mænd sig op i grupper eller poserer stolt med kæresten foran statuens forrevne sokkel, mens de bliver foreviget.

Fotograferne har strygende omsætning disse eftermiddage, hvor de arbejder med ryggen til den skarpe efterårssol. De hjemsendte soldater vil have et billede, mens de endnu er i uniform. Og der er mange af dem. For værnepligten er netop blevet forkortet fra tre til to år.

Ledelsen af Mongoliets Revolutionære Folkeparti har besluttet, at militæret skal indskrænkes. Ikke blot de unge mænd, men også lastbiler og andre brugbare transportmidler skal overføres til den civile sektor.

Mongoliet er slået ind på perestrojkaens vej. Formelt skete det allerede for mere end tre år siden, på Den 19. Kongres i Det Revolutionære Folkeparti, som kommunistpartiet hedder i dette central-

asiatiske land. Men at omsætte beslutningerne i handling har taget tid. Og de utålmodige siger, at det går alt for langsomt.

Som i Sovjetunionen er forsøgene på at komme bort fra den gamle bureaukratiske kommando-styring af produktionslivet knyttet tæt sammen med en ny åbenhed i den offentlige debat, glasnost. Så derfor kan kritikerne komme til orde. Men hvor meget vil det hjælpe, spørger de selv.

Sovjet som model

Reformforsøgene og den nye åbenhed er kommet til Mongoliet, fordi Mikhail Gorbatsjov ændrede kursen i Sovjetunionen. Igennem hele landets historie som Folkerepublik har det været tættere knyttet til den store nabo mod vest, nord og øst end noget andet land i verden. Alt, hvad der er sket i Sovjetunionen siden revolutionen i 1917, er omgående eller med få års forsinkelse blevet genspejlet i det mongolske samfund.

Det er det land i verden, der bortset fra Sovjetunionen selv har levet længst under et erklæret socialistisk styre.

Revolutionen

Det, der i de officielle historiebøger kaldes den mongolske revolution, fandt sted i 1921. Sukhe Bator, den store helt, var en ung officer, der stod i spidsen for en lille, oprøks styrke. Hans legendariske bedrift bestod i, at han spidsen for kun 400 mand ved list og taperhed jog en kinesisk garnison på 10.000 mand på flugt.

Denne indsats, der er bekræftet af vestlige historikere, var dog ikke afgørende for omvæltningen. Det var det derimod, at Den Røde Hær gik ind i Mongoliet, hvor store enheder fra de hvide styrker under ledelse af en baron Ungern-Sternberg havde søgt tilflugt. Ungern-Sternberg var godt på vej til at overtage magten over de buddhistiske nomadefolk, da han blev fordrevet og erstattet med et revolutionært styre.

Sukhe Bator døde hurtigt, og en gammel kampfælle, Kh. Choibalsan, fik i løbet af få år koncentreret magten hos sig selv. Kammerater og konkurrenter i partiledelsen blev likvideret. De buddhistiske lamaers magt over folket blev samtidig brudt igennem et ufatteligt blodbad. 700 klostre blev jævnet med jorden og mere end 100.000 lamaer og andre troende blev dræbt

- ud af en befolkning på næppe meget mere end én million mennesker. Josef Stalin og Choibalsan havde et nært samarbejde.

Da Nikita Khrustjov i 1956 i Sovjetunionen gjorde op med Stalin-tiden og dens persondyrkelse, skete det samme i Mongoliet. Choibalsan var død året forinden. Men med Khrustjovs nederlag standse processen også i Mongoliet. Ganske som i Sovjetunionen gled samfundet ind i en lang stagnationsperiode. Den blev først brudt, efter at det var sket i Sovjetunionen.

Ekstrem centralisering

Men det specielle ved perestrojka og glasnost, selv om også de er importerede ideer, er netop, at de ikke blot kan kopieres af. Det mongolske samfund er i enhver anden henseende end den formelle styreform vidt forskelligt fra det sovjetiske. De to millioner mennesker, der lever spredt ud over et areal på halvanden million kvadratkilometer, er en meget homogen befolkningsgruppe. Derfor har den nye åbenhed eksempelvis ikke udløst etnisk eller nationalt betingede uroligheder.

Til gengæld er ressourcerne så få, at styret i Ulan Bator har været endnu mere centraliseret end i de øvrige østlande. Nok er landet delt op i 18 provinser, men de ud-

MONGOLIETS SVAR PÅ LENIN - Rytterstatuen af den mongolske revolutionshelt Sukhe Bator knejser over den store centrale plads i hovedstaden Ulan Bator, hvor reformvindene så små begynder at kunne mærkes

(Foto: Torben Krogh)

gør ikke nogen egentlig basis for regionalt selvstyre.

De største provinsbyer har næppe mere end 50.000 indbyggere. Langt de fleste mennesker uden for hovedstaden, hvor der bor en halv million, er stadig halvnomader, der flytter rundt med kvæget og fåreflokkene for at finde brugbare græsgange.

Der er med sovjetisk bistand opført nogle få industrivirksomheder rundt omkring i landet, hovedsagelig i forbindelse med minedrift, men en egentlig arbejderklasse er der ikke opstået i provinserne.

I ekstrem grad er samfundets forskellige aktiviteter derfor blevet centraliseret i enkelte organer under partiet og staten. Eksempelvis har der hidtil kun været ét, statsligt trykkeri, hvor også landets eneste dagblad, partiets organ *Unen*, bliver trykt. Radio, fjernsyn og nyhedsbureau er samlet under den samme statskomité. Og lignende strukturer kan findes på alle andre områder.

Når partiledelsen, med generalsekretær J. Batmunkh i spidsen, derfor proklamerer, at der nu skal udvikles helt nye former for aktivitet i det økonomiske og sociale liv, står der ikke mange veldefinerede grupper parat til at tage opgaven op.

Batmunkh har på linie med Gorbatsjov tordnet imod den bureaukratiske kommando-metode i den økonomiske styring, han har talt for indførelse af demokratiske principper i produktionslivet, for opmuntring af initiativ og selvstændig aktivitet, og igennem lovgivning er der åbnet for oprettelse af kooperativer og individuelle virksomheder.

Men det går langsomt, som økonomen L. Dondog påpeger i en artikel i det engelsk-sprogede magasin *Mongolia*. Demokratiseringen i produktionen bliver alt for ofte begrænset til valg af direktører, selv om det i virkeligheden kun er begyndelsen, anfører Dondog. Det sker ofte, at en ny direktør, efter at være blevet valgt og have sat sig til rette i stolen, vender tilbage til at styre

efter de gamle metoder og blot venter på instruktioner fra højere instanser.

Dondog anbefaler derfor langt mere vidtgående reformer. Han fremhæver, at spørgsmålet om en realistisk prisfastsættelse, ud fra produktionsomkostningerne, hidtil kun har været et diskussionsemne. For at komme videre er det nødvendigt, at virksomhederne får adgang til at sælge deres varer på både det hjemlige og de udenlandske markeder, og at de frit kan bruge indtægterne til investeringer og produktudvikling. Kun da kan virksomhederne producere varer, der imødekommer forbrugernes krav, anfører han.

Behovet for at give mere råderum i produktionslivet er også blevet fastslået igen med nye dekretter, der har åbnet for etablering af kooperativer og individuelle virksomheder. Men foreløbig er sådanne virksomhedsformer kun opstået inden for visse servicefag. I Ulan Bator er der etableret cafeer på kooperativ basis. Taxi-chaufførerne har fået mulighed for at

eje deres egne biler inden for rammerne af byens hyrevognsselskab. Og ingen griber ind over for de foretagssomme fotografer på paradepladsen.

Men nogen central betydning for økonomien har disse virksomheder ikke. Foreløbig er det under 2.000 mennesker, der arbejder i kooperativer. Om denne organisationsform vil gribe om sig, afhænger i høj grad af, hvor langt myndighederne vil gå for at opmuntre dens udbredelse. Og ud over svingningerne i de politiske konjunkturer vil det igen afhænge af, om de første spæde forsøg viser sig lovende.

Statistiske løgne

Behovet for en kraftig forbedring af økonomien er nemlig klart nok. Batmunkh selv har fremhævet, at Mongoliet faktisk i de sidste 20 år ikke blot er sakket bagud i forhold til de øvrige, socialistiske lande, men at produktionen af de vigtigste fødevarer end ikke har holdt trit med befolkningstilvæksten.

At det bliver sagt af lan-

dets og partiets leder er noget ganske nyt i Mongoliet. Ar efter år har de officielle statistikker tegnet billedet af et land, der materielt og i social velfærd lå langt over andre udviklingslande i Asien. Men i pagt med glasnost-bølgen er det nu blevet erkendt, at disse statistikker har været løgnagtige stort set hele vejen rundt. Hvor bruttonationalproduktet i disse opgørelser tidligere var ved at nå op på 1.000 dollars om året pr. indbygger, er BNP-tallet nu faldet til under det halve.

Den mongolske Folkerepublik har med andre ord nu officielt placeret sig, som det den hele tiden har været - et asiatisk u-land med store behov for en produktionsmæssig og social udvikling. Den omflytning af ressourcerne, der ligger i nedskæringen af de militære udgifter, er derfor stærkt tiltrængt. Det store spørgsmål er imidlertid, om de frigjorte ressourcer kan udnyttes på en måde, så de store forhåbninger, der er knyttet til den mongolske udgave af perestrojka, bliver indfriet.

Japansk edb og Djengis Khan-film produkter af mongolsk perestrojka

Mediedebat om fordelene ved markedsøkonomi, men der er stadig grænser for åbenheden i Mongoliet

Af TORBEN KROGH
Informations udsendte
medarbejder

ULAN BATOR - Målt med udviklingen i Østeuropa er det ikke mange skridt. Den mongolske Folkerepublik har taget på reformernes og åbenhedens vej. Men baggrunden er også vidt forskellig. Der er ikke organiserede oppositionsgrupper til at drive udviklingen frem.

I gennem snart 70 år har befolkningen været vant til, at partiet altid slavisk fulgte, hvad der skete i Sovjetunionen, som landet alene af geografiske grunde er totalt afhængigt af. Og selv om partiet, Mongoliets Revolutionære Folkeparti, hurtigt antog glasnost og perestrojka som de nye, ledende principper, kan det ikke længere regne med at få besked om, hvad der er den rette linie. Det må selv fægte sig frem.

Unge veluddannede

De grupper, der især forsøger at drive udviklingen frem, er derfor typisk yngre, veluddannede mongoler med partimedlemskab i orden. På de poster, de er placeret, arbejder de hårdt for at indføre reformer. Det kan være akademiske økonomer, der i artikler og taler fremhæver, at udviklingen hidtil er gået for langsomt, og at en større udbredelse af de markedsøkonomiske mekanismer er nødvendig. Eller det kan være ledelsen i den statslige bank, der markerer den nye orientering ved gå i forhandling med Reuters Bureau

om at abonnere på dets finansielle nyhedstjeneste.

Det kan også være de unge ingeniører og edb-teknikere i det statslige selskab Monel, hvor interessen er skiftet fra østeuropæiske og kinesiske produkter til japanske og sydasiatiske. Eller ledelsen i Mongolfilm, der aktivt søger at etablere co-produktioner med japanske og vestlige filmskabere. Det største projekt i den forbindelse er en film om Djengis Khan, hvis navn i mange år var et skældsord i den officielle historieskrivning - hvis det overhovedet blev nævnt. Nu blomstrer interessen til gengæld for den mand, der regnes for Mongoliets grundlægger, ligesom der løber store indsamlinger for at skaffe penge til restaurering af de mest værdifulde af de klostre og templer, som blev lagt øde i 1930'erne.

Åbenhedens muligheder

Alle disse eksempler viser, at der er langt større råderum end tidligere for at føre en åben diskussion i det mongolske samfund. Men et af spørgsmålene er fortsat, hvor denne diskussion kan foregå, i det omfang den skal være offentlig. Partibladet *Unen* har blandt de reformivrige fået ry for at være et af de mest åbne. Men selv om redaktionen giver plads til kritiske indlæg, er det begrænset, hvor meget der er plads til i en avis med normalt kun fire sider. Som et resultat af den nye åbenhed er der nemlig også stor interesse for nyheder fra udlandet, ikke mindst det øvrige Asien og den vestlige verden.

Blandt journalister tales der derfor om nødvendigheden af at etablere et informationsmarked i Mongoliet. Publikationerne skal til at konkurrere frit med hinanden. Læserne skal præsenteres for ægte alternativer.

Men hvordan skal det realiseres, når der ikke står politiske eller kulturelt forankrede grupper på spring til at udgive publikationer?

Svaret er, at det må ske via de allerede eksisterende kanaler.

Således har det nationale nyhedsbureau, MONTSAME, planer om at udgive sit eget blad. Og hensigten er den erklærede, at det skal bidrage til at udvikle et informationsmarked i Mongoliet. Det skal med andre ord være anderledes end både *Unen* og den halve snes blade, der udgives én, to eller tre gange om ugen af forskellige masseorganisationer, ministerier og institutioner.

Men MONTSAME er selv en del af den statslige komité, der også har ansvaret for radio og fjernsyn. Hvor langt kan det så gå i forsøget på at konkurrere med de etablerede aviser? Svaret afhænger af de journalister, der skal lave den nye avis, når den engang bliver etableret. Men det betyder igen, at dens redaktionelle råderum vil være helt afhængigt af, hvad der tillades fra den øverste top.

Pluralismens vilkår

Denne sammenhæng er reformivrige journalister og skribenter sig helt bevidst. Det, de for øjeblikket er i gang med, er at afprøve grænser. Hvor langt kan de gå i det, de selv skriver, og det, de viderebringer? Foreløbig har svaret været, at et kritisk frispreg, der for få år siden var utænkeligt, nu er muligt. Men kan friheden fortsat udvides? Det er et spørgsmål, der rejses af en af de skribenter, som hidtil er gået længst i problematiseringen af den mongolske udgave af perestrojka og glasnost, Ch. Erdene.

I en større artikel om »Revolution og Evolution«, som i store uddrag er bragt i

MONTSAMEs engelsk-sprogede bulletin, betegner han den nye åbenhed som et stort plus. Pluralismen er blevet erklæret, og der er en stigende forståelse for, at den er karakteristisk for et civiliseret samfund, skriver han og fortsætter:

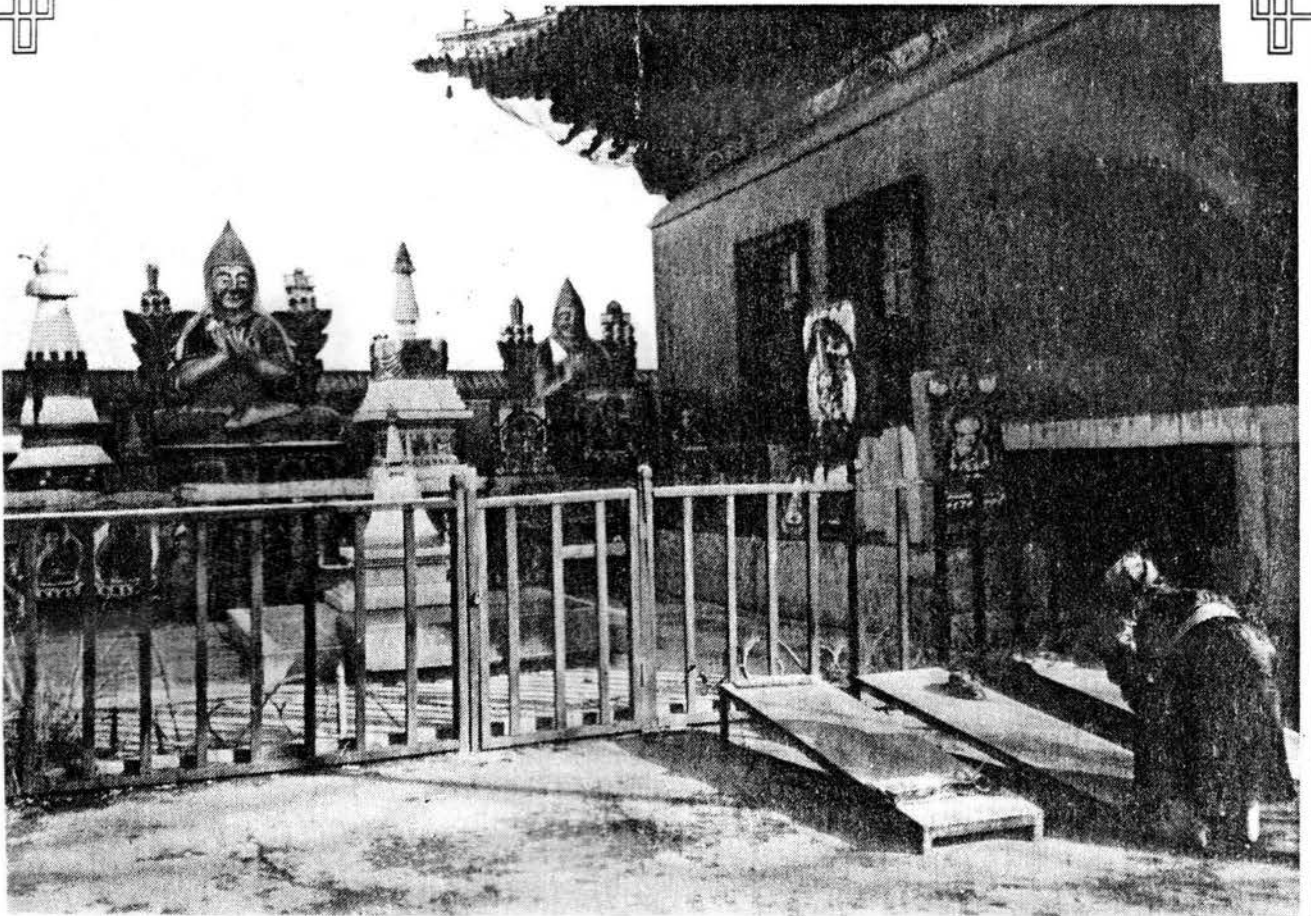
»Men højst sandsynligt vil den løbe ind i store vanskeligheder, før den for alvor slår rod. Så længe pluralismen angår sager, der drejer sig om dagliglivet, kan den tolereres, men ingen ved, hvad der vil ske, når den trænger ind i samfundets sfære. I Sovjetunionen, for eksempel, bliver oprigtige udtalelser, fremsat i partiets egen interesse, nogle gange betegnet som angreb mod partifunktionærer eller endog SUKP som sådan. Men tiden er inde for partiet til at holde op med at blive identificeret med en ineffektiv funktionær, der kun er gået ind i det ud fra karriereambitioner, og hvis eneste moralske fortjeneste er, at han ikke er blevet skilt fra sin kone.«

Partiets traditioner

Ch. Erdene selv bruger pluralismen til at trænge ind i »samfundets sfære« - hvilket vil sige partiets politik og dets måde at forvalte den på. Han tager fat på partiets tradition for altid at beskrive det nuværende stadium som det hidtil bedste, på vejen frem imod endnu højere mål. Men denne snak om mål er generelt en vanskelig sag, fremhæver han:

»Eksisterer den i Vesten, der aldrig har proklameret: 'Fremad til kapitalismens totale sejr'? Det er mærkeligt, at dets forfald nu har fortsat i så lang tid, og at der ikke synes at være nogen ende på det. Mange mennesker har forsøgt at finde ud af, hvordan dette er sket.

Akademikeren P.L. Kapit-sa forklarede dette fænomen

RELIGIØS FRIHED - Flere mennesker søger nu til de få templer, der er åbnet, efter at der er kommet større frihed i Mongoliet

Foto: Torben Krogh

med den videnskabelige og teknologiske revolution, der ifølge ham reddede kapitalismen. Et forsøg på at imødegå denne vurdering af den mest strålende tænker af alle sovjetiske videnskabsmænd er en dristig sag. Ikke desto mindre er det værd at nævne, at den videnskabelige og teknologiske revolution er et produkt af selve kapitalismen, og ikke en gave, der dukkede op fra den blå himmel for at frelse den. Betyder det, at der i selve kapitalismen er en indbygget mekanisme, der redder den fra den forudsagte død? Øjensynlig 'ja'. For ellers har vi at gøre med mysticisme.

Markedets styrke

Dette opgør med den traditionelle socialistiske opfattelse af kapitalismen fører Ch. Erdene videre i en kritik af en af de mest vedholdende historiske myter i de socialistiske lande:

»På grund af vores naive

tiltro til den direkte propaganda, er vi stadig, selv i dag, tilbøjelige til at tro, at Stalins model har skabt det mægtige Sovjetunionen og lagt fundamentet for socialismen i Mongoliet. Helt forkert. Professor N. Shmelev har sammen med V. Popov overbevisende bevist, at en fortsættelse af NEP (den nye økonomiske politik i Lenins tid) ville have givet langt mere end fem-årsplanerne, og at der ikke ville have været tab af mange millioner menneskeliv... Alle de statistikker, der så ud til at bekræfte fem-årsplanernes effektivitet, viste sig at være løgne i det samme ideologisk betingede måls navn. Den økonomi, der blev programmeret til at indfri direktiver, har aldrig været en streng nødvendighed, ej heller har den været gavnlig; lige fra begyndelsen har den faktisk været et eneste forkert alternativ, valgt af det bureaukrati, der kom til magten.«

Erdene konkluderer, at tiden er inde til at gøre op med forestillingen om, at systemet aldrig har taget skridt baglæns. »Den velprøvede markeds mekanisme, der om ikke andet er den eneste, fordi intet andet hidtil er blevet opfundet, har vist sig at være stærkere end vores romantiske, chevalreske trofasthed over for ideen,« skriver han.

Grænserne udvides

Erdenes opgør med en række centrale ideologiske læresætninger, også i dagens Mongoliet, er det bedste eksempel på, at debattens grænser til stadighed bliver udvidet. Hans store artikel om revolution og evolution har vakt betydelig opsigt blandt intellektuelle i Ulan Bator, der gang på gang henviste til den som det mest interessante, der hidtil var skrevet i den mongolske debat.

Artiklen viser, hvor langt de kritiske intellektuelle for

tiden kan gå. Om de får mulighed for at gå endnu længere, afhænger helt og holdent af det, der sker i Sovjetunionen. Falder Gorbatsjov, er der ikke meget, der tyder på, at generalsekretær Batmunkh kan videreføre sit projekt i Mongoliet.

I den forstand er landets fundamentale vilkår stadig de samme. Hvad, der sker i Mongoliet, afgøres af udviklingen i Sovjetunionen. Selv ikke de mest reformivrige i Ulan Bator drømmer om at kalde det, der er sket i landet de sidste tre år, for irreversibelt. Tværtimod kan de få mareridt ved at tænke på, hvad der vil ske, hvis glasnost- og perestrojka-politikken lider nederlag i det store naboland.

En tidligere artikel fra Mongoliet blev bragt i Information den 30. dec.

DANSK UDVIKLINGSBISTAND TIL MONGOLIET ?

Den Mongolske Folkerepublik er et af de lande, som folketetinget i 1990 besluttede at undersøge med henblik på eventuel dansk udviklingsbistand. I den anledning blev Erik Andersen, Informationscenter om Østeuropa, og jeg bedt om at udarbejde en 'situation og perspektivanalyse for Mongoliet' som senere på året skal ligge til grund for folketingets stillingtagen.

Baggrunden for analysen af Mongoliet er dels, at man i de senere år har ønsket at indsnævre kredsen af lande, der modtog dansk udviklingsbistand for derved at koncentrere og effektivisere indsatsen. Fra tidligere at have projekter i 60-70 lande har man i den nye handlingsplan indsnævret antallet til i første fase 10 lande, herefter undersøges yderligere 6 lande (deriblandt Mongoliet), og senere forventes endnu 6 lande inddraget. Dels er baggrunden den, at Mongoliet nu må betragtes som hørende til gruppen af de fattigste lande. Landet er efter valget i 1990 kommet i alvorlig krise med sammenbrud af de fleste funktioner og forsyninger. Det hører naturligvis også med til historien, at Mongoliet efter Hans Kongelige Højhed Kronprinsens sidste besøg sendte en anmodning om dansk bistand til DANIDA.

Rapporten gennemgår en række områder af Mongoliets økonomi og samfundsforhold, foruden at vurdere perspektiverne for et dansk samarbejde med landet. Et væsentligt kriterie for dansk udviklingsbistand er naturligvis det pågældende lands nuværende udviklingsniveau. Dette er imidlertid et af de springende punkter i Mongoliets nyere historie. Mongoliets tidligere regime brugte en meget optimistisk fremstilling af levestandarden og af sundheds- og uddannelsessystemer som mål for sin egen succes. Op

gennem 1980'erne blev det imidlertid klart for omverdenen, at regimets egen fremstilling af virkeligheden hvilede på løgn, fortielser og frygt. Eksempelvis hævdede styret i 1986, at landets per capita BNP var på 2120 US dollars, hvilket mange udenlandske organisationer mente var stærkt overdrevet. Senere sankedes det påståede beløb væsentligt, og i 1990 blev det klart, at et beløb på 450-500 US dollars var mere realistisk. Mongoliet var dog tidligere en af hovedmodtagerne af sovjetisk bistand. Det er skønnet, at landet i perioden 1978-1985, hvor bistanden var størst, modtog hvad der svarede til 300-400 US dollars per person om året. Støtten var nødvendig for at holde Mongoliets økonomi igang, idet hele Mongoliets industrialisering har været styret og finansieret af Sovjet, og en formidabel afhængighed derfor blev resultatet. Idag sidder Mongoliet tilbage med meget store og delvis forældede sovjetiske anlæg, som man knap kan få reservedele til.

Rapporten gennemgår desuden den politiske situation i landet. Det er kendetegnende, at demokratiseringen har forløbet med en sådan hast, at skriftlige beretninger ikke har kunnet følge med. Det har derfor været nødvendigt at inddrage samtaler med dels forskellige mongoler, dels udenlandske forskere, der selv har fulgt udviklingen, for eksempel Alan Sanders på University of London. Alle ser dog ud til at være enige om, at demokratiseringen i Mongoliet ikke kan stoppes, og at overgangen til markedsøkonomi allerede er langt fremskræden. Det revolutionære partis indflydelse vil sandsynligvis mindskes yderligere i fremtiden, ikke mindst fordi man nu er i færd med at udarbejde en ny grundlov og valglov, der eventuelt kan medføre et nyt valg til næste år. Mongoliet sigter nu mod en total åbning mod udlandet, især mod den asiatiske verden, som man nu betragter sig som en del af. Men det har nok været en stor skuffelse i Mongoliet, at udenlandsk kapital og

bistand kun har flydt i meget begrænsede mængder, og at lande som for eksempel Japan indtil videre har været meget tilbageholdende. Tilsagn om størst udenlandske støtte er kommet fra USA i januar, da præsident Ochirbats gæstede Washington.

Mongoliet idag er i mange henseender en ny nation. Et formidabelt opsving i traditionel mongolsk kultur foregår, og den nye regering gør sit til at opbygge en ny nationalfølelse. Den frihed der er opnået er dog reel: der er nu fuld religionsfrihed, pressefrihed og organisationsfrihed - kun med de begrænsninger, som individet i en hvis forstand må påføre sig selv. Alle er desuden enige om, at der ikke længere finder krænkelser af menneskerettighederne sted. Den nyvundne frihed har dog også sine skyggesider. Det tidligere socialistiske samfunds beskyttelse af individet vil naturligvis bortfalde, og blandt de konsekvenser man allerede nu ser er en voldsomt stigende arbejdsløshed. Desuden kan man frygte, at sundheds- og uddannelsessituationen for de befolkningsgrupper, der presses ud i arbejdsløshed, vil trues, ligesom betydelige regionale forskelle nok vil udvikle sig.

Det indgår endvidere i rapporten at vurdere Danmarks muligheder for at yde en kvalificeret og effektiv udviklinghjælp såfremt dette besluttet. Det må vurderes, at en god basis findes i dansk erhvervsliv og danske uddannelse- og forskningsinstitutioner i forhold til Mongoliets nuværende behov. Specielt findes naturligvis et stort potentiale indenfor landbrugssektoren, men også hvad angår vindteknologi, miljøkontrol, elforsyning, kommunikationssystemer og meget andet. Mongoliets anmodning om dansk udviklingsbistand pegede på 4 områder: etablering af en dansk forsøgs-gård i Khovsgol, udvikling af mælke og kødproduktion i landområderne, og i denne sammenhæng studier i vindkraft, uddannelse af mongolske mejerispecialister og etablering af et landbrugs-uddannelsescenter for unge.

Der er dog også klare begrænsninger for samarbejdet. Et egentligt 'programssamarbejde' med Mongoliet kræver der et 'længerevarende substantielt samarbejde af betydeligt omfang'. For at opnå den kvalitet og det omfang som der lægges op til i denne nye startegi kræves sansynligvis års indkøring, idet vores reele erfaring i Mongoliet og sprogkunderskab i mongolsk er meget ringe. Desuden tilfredsstiller det vanskeligt Mongoliets behov for umiddelbar assistance. En anden mulighed, der er åbnet i det danske bistandssamarbejde er imidlertid en korterevarende 'i-gangsætnings- og genopbyggelsebistand', for eksempel til lande der har opnået selvstændighed.

Konkrete anbefalinger indgår ikke i rapporten. Men den understreger, at et vægtigt argument for hurtig assistance kunne være, at man ønsker at se Danmark som foregangsland i støtte til spirende demokratier eller i fastholdelse af demokratiske udviklinger under vanskelige forhold. Aktiv deltagelse i opbygningen af de afgørende demokratiske nøgleinstitutioner som for eksempel lovgivning, presse og publikationsvirksomhed, kommunikationssystemer, faglig organisation med videre kunne i denne henseende være midlet. Meget tyder på, at Mongoliets nuværende behov er yderst basale hjælpemidler.

Rapporten, der er på 37 sider, kan fås gratis hos DANIDA så snart den er trykt (formentligt i maj 1991). Desuden har vi under udarbejdelsen samlet alt tilgængeligt materiale på engelsk, tysk og dansk vedrørende Mongoliet: bøger, tidsskriftartikler, FN-skrifter, rapporter og så videre, foruden visse skrifter oversat fra mongolsk. Materialet kan stilles til rådighed for interesserede.

Ole Bruun,
antropolog, Ph.D.

Nordisk Institut for Asienstudier,
Njalsgade 82, 2300 København S
Telf: 31 54 88 44

SKANDINAVISK LITTERATUR OM MONGOLER

Denne liste er ikke komplet. Redaktionen vil fortsat arbejde videre på en mere fyldig liste, og modtager derfor gerne supplerende oplysninger fra selskabets medlemmer.

*: Er udtryk for manglende viden.

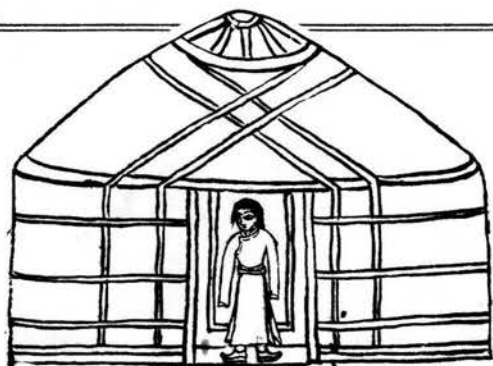
- ANONYM [1922]: Ett Stycke Missionshistoria. Svenska Mongolmissionen 1897-1922. 56 p. (Stockholm: Svenska Mongolmissions Förlag).
- ANONYM [1940]: Färdeminnen från Mongoliet. Skildringer av Svenska Mongolmissions Missionärer. 190 p (Stockholm: Svenska Mongolmissions Förlag).
- ARRAMS, Jim [1989]: Mongoler swin-ger til vestlige rytmer. Berlingske Tidende, 30. januar [København].
- BITSCH, Jørgen [1962]: Ukendt Land. Rejse i Mongoliet. 186 p [København: Gyldendal] - (Genoptryk 1983 [København: Skandinavisk Bogforlag]).
- BITSCH, Jørgen [1965]: Børn i fremmede lande. 49 p [København: Grafisk Forlag].
- BLONDAHL, Evelyne [1940]: En Missionärs Dagbok. 210 p (Jönköping).
- BOBERG, Falke [1945]: Blandt Pilgrimer i Djingis Khans Land. * p [Stockholm: *].
- BOBERG, Falke [1946]: Mongoliet som Missionsfält. * p [Stockholm: *].
- BOBERG, Folke [1957]: Stäppen och Den Goda Jorden. 237 p [Stockholm].
- BONDFIELD, G. H. [1911]: Mongoliet, ett försumadt Missionsfält. Bemyndigad öfvers. 39 p [Stockholm].
- BORGSTRÖM, Kai [1933]: Tre Aar paa Zobelsletten. 108 p [København: Gyldendal].
- BOSSHARD, Walter [1954]: Mongoliet. 238 p [København: Fremads Rejsebøger].
- BOYER, Martha [1949]: Nogle mongolske sølvarbejder. Fra Nationalmuseets Arbejdsmark 1949:64-72 [København: Nationalmuseet].
- BRINGSVÆRD, Tor Åge [1989]: Gobi (1): Barndommens Måne. 173 p [Hellerup: Vega].
- BRINGSVÆRD, Tor Åge [1989]: Gobi (2): Djengis Khan. 300 p [Hellerup: Vega].
- CABLE, Mildred & Francesca FRENCH [1934]: Ad Asiens Ældgamle Veje. 205 p [Århus: De Unges Forlag]-Missionærbesøg hos mongoler.
- CALVINO, Italo [1987]: De usynlige byer. 162 p [København: Rhodos] (Marco Polo taler med Storkhanen af Mongoliet).
- CHRISTENSEN, Asger & John POULSEN [1990]: Mongol Tomor Zam - Jernbanen i Den mongolske Folkerepublik. Jernbanen, 30(5):120-124 [*].
- DEGERBØL, Magnus [1929]: Den amerikanske Ekspedition til Mongoliet. 15 p [København: Radiolytteren] (BIB:55.5).
- EDELBERG, Lennart [1961]: Furer i Asiens Ældgamle Ansigt. 99 p [København: *].
- EDELBERG, Lennart & Klaus FERDINAND [1958]: Arselan - Henning Haslund-Christensen. Naturens Verden, 1958(9): 257-289 [København].
- EDELBERG, Lennart [1979]: Haslund-Christensen, Henning. Dansk Biografisk Leksikon, 6:63-65 [København: Gyldendal].
- FLEMMING, Fergus (redaktør) [1989]: Mongolernes erobringer 1200-1300 e. Kr. 175 p, Time-Life Books [Oslo: Gyldendal] (BIB: 91.6).
- FERDINAND, Klaus [1968]: Centralasien. pp:121-149 i "Verdens Folkeslag i Vor Tid", (redaktør): Johannes NICOLAISEN, * p [København: Politikens Forlag].

- FOGTMANN, Marianne [1986]: Kronprins på filmfærd til Djengis Khans land. Frederiksborg Amts Avis, 11. maj [Hillerød].
- FURUBRANT, Kerstin [1989]: Mongoliet. 23 p, Länder i Fickformat nr 812 [Stockholm: Utrikespolitiska Institutet].
- GILBERG, Aage [1967]: Asiatiske Akkorder og Grønlandske. Tidskriftet Grønland, 15(6):55-64 [København] - Anmeldelse af W. Jacobsen "Asiatiske Akkorder".
- GILBERG, Rolf [1978]: "Min far var også shaman". pp:48-53 i "Ånder og Mennesker", (redaktør): Rolf GILBERG, 141 p [København: Nationalmuseet] - Genoptryk fra Jordens Folk, 10(2):254-257 [København].
- GILBERG, Rolf [1978]: Den fenskeggede - en mongolsk shaman. pp: 36-41 i "Ånder og Mennesker", (redaktør): Rolf GILBERG, 141 p [København: Nationalmuseet].
- GILBERG, Rolf [1988]: Haslund-Christensens Mongolsamling. Jordens Folk, 23(3+4):114-117 [København: Dansk Etnografisk Forening] - Temanummer: Dansk Nomadeforskning.
- GILBERG, Rolf [1989]: Nogle troldmænd kalder man shamaner. Fra Nationalmuseets Arbejdsmark 1989, pp:48-56 [København: Nationalmuseet].
- GILMOUR, James [1913]: Mongoliets Apostle. 80 p [København: Det Danske Missionsselskab] (BIB: 99.4).
- GRANGÉ, Jean-Christophe [1991]: Rensdyr-folket (Tsaatanerne). Berlingske Tidende, *(3):3-6, 17. februar [København].
- GRETTED, Torry [1934]: Løftet som bandt. * p [København: *] - roman.
- GRØNBECH, Kaare [1940]: Sprog og Skrift i Mongoliet. Geografisk Tidsskrift, 43:56-93 [København].
- GRØNBECH, Kaare [1945]: Chinggis Khans Erobring af Persien efter de mongolske Kilder. pp:*-* i "Øst og Vest: Afhandlinger til-egnet prof. dr. phil. Arthur Christensen." 224 p, (redaktør): K. Barr & H. Ellekilde [København].
- GRØNBECH, Kaare [1953]: En forsvunden mongolsk krønike. 32 p [København: Det kongelige danske Videnskabernes Selskab].
- GRØNBECH, Kaare [1946]: Et mongolsk shamanistisk Haandskrift. Det kgl. Danske Videnskabernes Selskab, Oversigt over Selskabets Virksomhed juni 1945 / maj 1946 [København].
- HAAHR, Erik [1968]: Lamaismen. Illustreret Religionshistorie 2:429-458 (redaktør): Asmussen & Læssøe [København: Gyldendal].
- HAGEMANN, Johannes [1960]: Djengis Khan. 144 p, Gyldendals Lette Læseserie nr 11 [København: Gyldendal].
- HAGNER, Johan [1930]: I Tempel och Mongoltält. * p [Stockholm: *].
- HAMMERLUND, Anders [1986]: Kolonnerne i Ulan Bator. Artes, 1986(6):100-111 [*].
- HARE, Kirsten [1956]: Tigergudens Danske Ven. Med Henning Haslund-Christensen i Centralasien. 112 p, Gyldendals Lette Læseserie nr 5 [København: Gyldendal].
- HARE, Kirsten [1987]: Du er en af os! Med Haslund-Christensen i Mongoliet. 149 sider [Herning: Stout].
- HASLUND-CHRISTENSEN, Henning [1932]: Jabonah - Äventyr och upplevelser i Mongoliet. * p [Stockholm: *].
- HASLUND-CHRISTENSEN, Henning [1932]: Jabonah. 232 p [København: Gyldendal] (4. oplag 1946).
- HASLUND-CHRISTENSEN, Henning [1934]: Zajagan - Minnen och intryck från tre års ... i mongolernes nomad-värld. * p [Stockholm: *].
- HASLUND-CHRISTENSEN, Henning [1935]: Den Hvide Ataman. Juleroser, pp:*-* [København: Gyldendal].

- HASLUND-CHRISTENSEN, Henning [1935]: Zajagan. 244 p [København: Gyldendal].
- HASLUND-CHRISTENSEN, Henning [1937]: Mongolerne. Kronik i Politiken, 26. maj 1937 [København].
- HASLUND-CHRISTENSEN, Henning [1942]: Drømmen om en bedre Verden. B.T., marts 1942, part 1-14 [København].
- HASLUND-CHRISTENSEN, Henning [1942]: Mongolske billeder. pp:55-62 i "Omkring Radioen Vinteren 1941-1942", (redaktør): Sven Alkærsig & Jens Fr. Lawaetz, * p [København].
- HASLUND-CHRISTENSEN, Henning [1944]: Mongolske troldmænd. Fra Nationalmuseets Arbejdsmark, 1944:5-20 [København: Nationalmuseet].
- HASLUND-CHRISTENSEN, Henning [1944]: Mit møde med en Mongolsk kunstner. Juleroser, 4 p [København: Gyldendal].
- HASLUND-CHRISTENSEN, Henning [1945]: Asiatiske Strejftog. 257 p [København: Gyldendal] (BIB:48.1).
- HASLUND-CHRISTENSEN, Henning [1945]: Mongoliet: Kvinde fra Efu-Khalkha Stammen. pp: 51-52 i "Eventyrene fortæller om usædvanlige Oplevelser paa usædvanlige steder", (redaktør): Knud Clauson-Kaas, * p [København: Gyldendal].
- HASLUND-CHRISTENSEN, Henning [1946]: Mongolske Frisurer. Fra Nationalmuseets Arbejdsmark 1946: 87-99 [København].
- HASLUND-CHRISTENSEN, Louise [1990]: Prinsen fik snus og hoppemælk. Politiken, 2. september [København].
- HASLUND-CHRISTENSEN, Michael [1986]: Gæret hoppe-mælk og nomade-kultur. Politiken, 9. august [København].
- HASLUND-CHRISTENSEN, Søren [1986]: Hyrdefolkene dyrker deres gud og deres hest. Berlingske Tidende, 25. april [København].
- HASLUND-CHRISTENSEN, Søren [1986]: En ekspeditions inspiration. Politiken, 21. juni [København].
- HASLUND-CHRISTENSEN, Søren [1986]: Mongolerne har ikke glemt de danske pionerer. Berlingske Tidende, 3. august [København].
- HASLUND-CHRISTENSEN, Søren [1988]: Shamaner i det Indre Mongoli i 1986. Jordens Folk, 23(3+4): 120-123 [København: Dansk Etnografisk Forening].
- HASLUND-CHRISTENSEN, Søren [1990]: På sporet af et dansk eventyr. Berlingske Tidende, 16. september [København].
- HEDIN, Sven [1936]: "Den Store Hest"s flugt. 288 p [København: Hirschsprung].
- HELLNER, Anders [1981]: Mongoliet. 22 p, 'Länder i Fickformat' nr 104 [Stockholm: Utrikespolitiska Institutet].
- JACOBSEN, Werner [1940]: Bronzer fra Mongoliet. Fra Nationalmuseets Arbejdsmark 1940:17-26 [København: Nationalmuseet].
- JACOBSEN, Werner [1940]: Mongoliets Arkæologi - En Kort Oversigt. pp: 206-221 i "Fra Danmarks Ungtid. Festschrift til Johannes Brøndsted", (redaktør): *, 221 p [København: Munksgaard] (BIB:91.15).
- JACOBSEN, Werner [1941]: Sino-Sibiriske Bronzer i Nationalmuseets Etnografiske Samling. Helhesten, 1(1):16-20 [København].
- JACOBSEN, Werner [1965]: Asiatiske Akkorder. 142 p [København: Rhodos] (BIB:48.1).
- JENSEN, Kurt Villads [1989]: Djævle eller ædle vilde: Europæerne, mongoler og jernporten. pp: *-* i "Europa og de fremmede i Middelalderen", 234 p, redaktør: K.V. Jensen [København: Center for Europæiske Middelalderstudier & C. A. Reitzel] - (BIB:91.6).

- JOHNSON, Thomas [1991]: Djengis Khan vender tilbage. Fakta, 3/91:36-43 [Oslo].
- KAARSBORG, Hans Sophus [1892]: Gjennem Stepperne og blandt Kalmykkerne til Hest og med Trespand. 615 p [København: Gyldendalske Forlag].
- KAARSBORG, Hans [1904]: For en Vinteraften. Noveller. * p [København] - pp:9-14: "I en mongolsk Vismands Telt".
- KJERSGAARD, Erik [1965]: Fra det gamle og det unge Asien. Politiken, 27. november [København] - Anmeldelse af W. Jacobsen "Asiatiske Akkorder".
- KRARUP-NIELSEN, Aage [1935]: Marco Polos Rejser. * p [København: *].
- KREBS, Carl Immanuel [1922]: Fra Mongoliet og Urjan-Chaj. Geografisk Tidsskrift, 26:69-76 [København].
- KREBS, Carl Immanuel [1937]: En Dansker i Mongoliet. Den vide Verden og den grønne Skov. 192 p [København: Berlingske Forlag].
- KROGH, Torben [1989]: Mongoliet har også sin perestrojka. Det udenrigs politiske Magasin, 44(4):56-63 [København].
- KROGH, Torben [1989]: Reformerne fra Sovjet er så småt ved at nå Mongoliet. Information, 30-31 december [København].
- KROGH, Torben [1990]: Japansk edb og Djengis Khan-film produkter af mongolsk perestrojka. Information, 2. januar [København].
- KROGH, Torben [1990]: Demokratisk revolution og national selvbevidsthed i Djengis Khans rige. Information, 30. juli [København].
- KROGH, Torben [1990]: Mongoliets svære åbning til resten af verden. Information, 27. juli [København].
- KROGH, Torben [1990]: Kommunisterne i Mongoliet bevarer regeringsmagten efter frie valg. Information, 1. august [København].
- LARSON, F. A. [1930]: Mongoliet och Mitt Liv bland Mongolerna. 330 p [Stockholm: Albert Bonnier].
- LAURITSEN, Birthe [1986]: Hvor solens lys skabte en gudesal. Aalborg Stiftstidende, 28. juni [Ålborg].
- LAURITSEN, Birthe [1987]: Hvor hoppepelk gæder til snaps. Aalborg Stiftstidende, 24. december [Ålborg].
- LECLERCQ, Gine Victor [1968]: Hurtig som vinden. 178 p [København: Høst].
- LIDMAN-FROSTENSON, Ulla [1942]: På Ödkärra i Mongoliet. Brev och Dagboksblad. 196 p [Stockholm].
- LIKSOM, Rosa [1988]: Station Gagarin. 118 p [Helsinki: Boglaget] (BIB:87): Fortællinger.
- LINDQVIST, Sven & Cecilia [1964]: Asiatisk erfaring. 189 p [Stockholm: Bonniers] - om besøg i Mongoliet & Taiwan.
- Ljusglimter från Mongoliet. [1920-1981]. Tidsskrift for Svenska Mongol Mission [Stockholm].
- MARTHINSON, Anders W. [1972]: Bibeln mitt öde. * p [Herrljunga: Harriers].
- MARTHINSON, Anders W. [1975]: Möte med Mongoliet och Maos Kina. * p [Herrljunga: Harriers].
- MARTHINSON, Anders W. [1985]: Mongolerna och deras land. 215 p [Herrljunga: Harriers] (BIB: 98.255).
- MELDGAARD, Inge [1982]: Nomadernes socialisme i Mongoliet. If, 1982 (43/5):27-29 [*].
- MELDGAARD, Inge [1985]: Lamaisme og socialisme i Mongoliet. Jordens Folk, 20(1):12-21 [København].
- MONTELL, Gösta [1934]: Våra Vänner på Stäppen. 340 p [Stockholm: *].
- MÖLLER-KRISTENSEN, Frede [1990]: Orientalisk Afdelings mongolske samling. Magasin, 5(2):3-20 [København: Det Kongelige Bibliotek].

- NIELSEN, Aage Krarup [1935]: Marco Polos Rejser. 164 p [København: Gyldendal].
- NIELSEN, Aage Krarup [1942]: De mongolske Lande. bind 4 af "Jordens Erobring". * p [København: Erichsen] (BIB:40.9).
- NIELSEN, Holger [1984]: Carl Immanuel Krebs, 1889-1971. Læge, gardeløjtnant, ekspeditionsleder, forfatter. Ugeskrift for Læger, 176(1):5-101 [København].
- NIELSEN, Niels [1949]: Henning Haslund-Christensen, Ekspeditionsmanden og forskeren. Geografisk Tidsskrift 49:1-4 [København].
- NIELSEN, Susanne [1986]: Mongolerne lever højt på fortiden. Politiken, 2. juli [København].
- NORRMANN, Karl-Erik & Hans ENGMAN [1969]: Mongoliet. Den Första Folkrepubliken. 181 p [Stockholm: IITs Förlag].
- NÖRTHEN, Ruth [1986]: Den store rejse til Gobi-folket, hvor myten lever. Aktuelt, 22. juni [København].
- OLLEN, Gerda & Joel ERIKSSON [1943]: Vid Gobiöknens Gränser. Livsbilder ur Svenska Mongol Missionens Historia. 261 p [Stockholm: Svenska Mongol Mission].
- OLSEN, Mette [1989]: Mongolsk trylleri. Politiken, 21. august [København] (cirkus).
- OLSEN, Ørjan [1915]: Et Primitivt Folk. De mongolske rennomader. 156 p [Kristiania].
- PAPE, Finn W. (redaktør) [1986]: Hos Stormongulen Akbar: Antonio Monserrate's beretning "Mongolicae legationis commentarius" om sin rejse i Indien 1579-1582. 236 p [Frederiksberg: Hjulet] (BIB:98.231).
- PETERSEN, Busk [1986]: Kronprinsen meget nem på ekspedition. Flensborg Avis, 11. oktober [Flensborg].
- POULSEN, John [1990]: Strandet hos nomader. Politiken, 2. januar [København].
- PRAWDIN, Michael [1953]: Djengis-Khan og det mongolske verdensrige. 317 p [København: Samleren].
- RASMUSSEN, A. H. [1955]: Tilbage til Havet. 231 p [København: Haase] (Erindringer fra Kina og Mongoliet) (BIB:99.4).
- ROSENLOV, Michael [1988]: Kodaknomaderne. Om Haslund-Christensens filmekspedition 1986. Stofskifte, 16:147-150 [København].
- RØJLE, Asger [1990]: Iydstat løsriver sig. Politiken, 6. marts [København].
- SALISBURY, Harrison E. [1967]: I Kinas søgelys. 230 p [København: Spektrum] - Rejse 1966 langs Kinas grænser. (BIB: 48.27).
- SCHÖNEBECK, Alfred [1912]: Khalkha. Geografisk Trisskrift, 21:289-298 [København].
- SCHÖNEBECK, Alfred [1916]: Lamavældet i Centralasien. Geografisk Tidsskrift, 23:225-237 [København].
- SHIN, Huy Dong & Vagn Plenge [1973]: Litteratur om Østasien. 77 p [København: Mellemfolkeligt Samvirke] (BIB:01.7827).
- SIIGER, Halfdan [1948]: Haslund-Christensen, Henning. Nekrolog i Afghanistan 3(3):33-35 [Kabul].
- STACEY, Tom (redaktør) [1982]: Sovjetunionen, Sibirien och Mongoliet. 144 p [Stockholm: Bonnier Fakta] (BIB:59.5) - Bind 14 i serien: People of the Earth.
- STADLING, J. [1912]: Shamanismen i Norra Asien. Populära Etnologiska Skrifter no 7, 135 p [Stockholm: Cederquists Grafiska Aktiebolag].
- SÖDERBOM, Georg [1954]: Bortom kinesiske muren. Skildringer från Mongoliet. 238 p [Stockholm: Bokförlaget Forum AB].
- ZJUKOVSKAJA, N. L. [1990]: Sjamanisme. pp:69-73 i "Langs Silkevejen - Nomader og Byfolk i Sibirien og Centralasien", (redaktør): Annette DAMM, 145 p [Århus: Moesgård Museum].

MONGOLSK MADOPSKRIFT

BUDZA - KØD INDLAGT I DEJ

Ideen til opskriften er taget fra bladet, der udgives af selskabet "Mongoliets Venner" i Tjekkoslaviet. Jeg har foretaget nogle mindre ændringer i opskriften. Opskriften rækker for 4 personer.

RÅVARER:

Fårekød eller oksekød ca. 600 gr.
Løg 100 gr.
Hvidkål 100 gr.
Hvidløg, salt, peber og andre krydderier efter smag.
Mel ca. 500 gr.
Vand ca. 300 gr.
Andre grøntsager efter smag og behov.
En teskefuld olie til dejen.

SÅDAN GØR DU:

Der laves en dej af mel, vand og olie. Dejen skal hvile i ca. 15-20 minutter i stuetemperatur, med lukket låg. I mellemtiden forberedes fyldet. Kødet og andre grøntsager skæres i ganske små stykker. Fyldet blandes sammen i et fad og til sidst tilsættes 2-3 skefulde vand, krydderier og salt tilsættes efter smag og behag.

Den hvilede dej skal nu bearbejdes, således at dejen rulles i pølser. Pølserne skæres i ca. 3 cm. Herefter rulles disse stykker til flade runde "pandekager", ca. 10-11 cm. i diameter. "Pandekagen" bør ikke være for tyk.

I disse "pandekager" fyldes nu kødfylden og dejen lukkes. Da det nærmest er en kunst at lære at lukke dejen på traditionel vis, anbefaler jeg at man lukker den efter ens egen fantasi og lyst. Lukningen bør efterlade en lille åbning i toppen.

De færdige budza kan nu dampkoges i en specielt fremstillet gryde. Denne gryde, der kan være fremstillet af træ, kan findes i de kinesiske butikker. Der skal passes på, at budza'erne ikke står for tæt, idet dejen kan klistre noget, og saften dermed løbe ud. Forinden man koger budza, skal man sørge for, at vandet koger og dermed har den rette temperatur. Kogetiden er ca. 15-20 minutter og låget må først tages af, når retten er færdig. Budza serveres med soja sovs og med grøntsags salat.

Bulgan Njama

INDHOLD

METALFÅRETS ÅR	2
KÆRE MEDLEM	3
Boggaver	3
Selskabets møder	4
Mongolsk Dansk Selskab	6
Andre mongol selskaber	6
Telegram	6
DANSK MONGOLSK SELSKABs medlemmer	8
EN SIDSTE HILSEN	8
FRIHEDSSYMBOL	9
Soyombo	10
Den Mongolske Folkerepubliks Rigsvåben og flag	11
Jørgen Bitsch:	12
BESØG I EN MONGOLSK GER	
MONGOLSK BASAT-MÅL	13
MONGOLSK ORDSPROG	14
ved Bulgan Njama	
ANANDS LYKKE	15
et mongolsk eventyr	
oversat af Bulgan Njama	
UDSTILLING	19
MONGOLERNES NATIONALDRAGT	19
Henning Haslund-Christensen:	22
DRØMMEN OM EN BEDRE VERDEN	
(serie)	
LEGENDEN OM WANG ZHAQJUN	26
DE UDØDELIGE BJERGE	27
et mongolsk eventyr	
oversat af Anette Kruse	
MONGOLSK NYTÅR	28
ved Bulgan Njama	
Torben Krogh:	30
REFORMERNE FRA SOVJET ER SÅ SMÅT	
VED AT NÅ MONGOLIET	

Nr. 3 udkommer efteråret 1991.

Torben Krogh:	32
JAPANSK EDB OG DJENGIS KHAN-FILM	
PRODUKTER AF MONGOLSK PERESTROJKA	
Ole Bruun:	34
DANSK UDVIKLINGSBISTAND	
TIL MONGOLIET ?	
SKANDINAVISK LITTERATUR	36
OM MONGOLER	
MONGOLSK MADOPSKRIFT	41
ved Bulgan Njama	
INDHOLD	42

REDAKTION

Nr. 2 - 2. ÅRGANG - MARTS 1991

GER udgives af **DANSK MONGOLSK SELSKAB** og er selskabets medlemsblad.

Ansvarshavende redaktør:
Rolf Gilberg.

Selskabets sekretær:
Bulgan Njama
Fuglebo 2, 2000 Frederiksberg
Telefon : 38 33 21 06
Postgiro: 7 84 15 82
Medlemskontingent: 100 kr pr år.

DANSK MONGOLSK SELSKABs bestyrelse består af:
Formand Rolf Gilberg
Sekretær Bulgan Njama
Kasserer Leif Petersen
Søren Haslund-Christensen
Jørgen Bitsch
Klaus Ferdinand
Jan Koed

Indlæg uden forfatterangivelse er produceret af redaktionen.

ISEN Nr: 0905-9504